

Hic in portu navigas

42 jaar Marine Hospitaal Overveen

HET MARINE HOSPITAAL OVERVEEN

Tot het einde een veilige haven

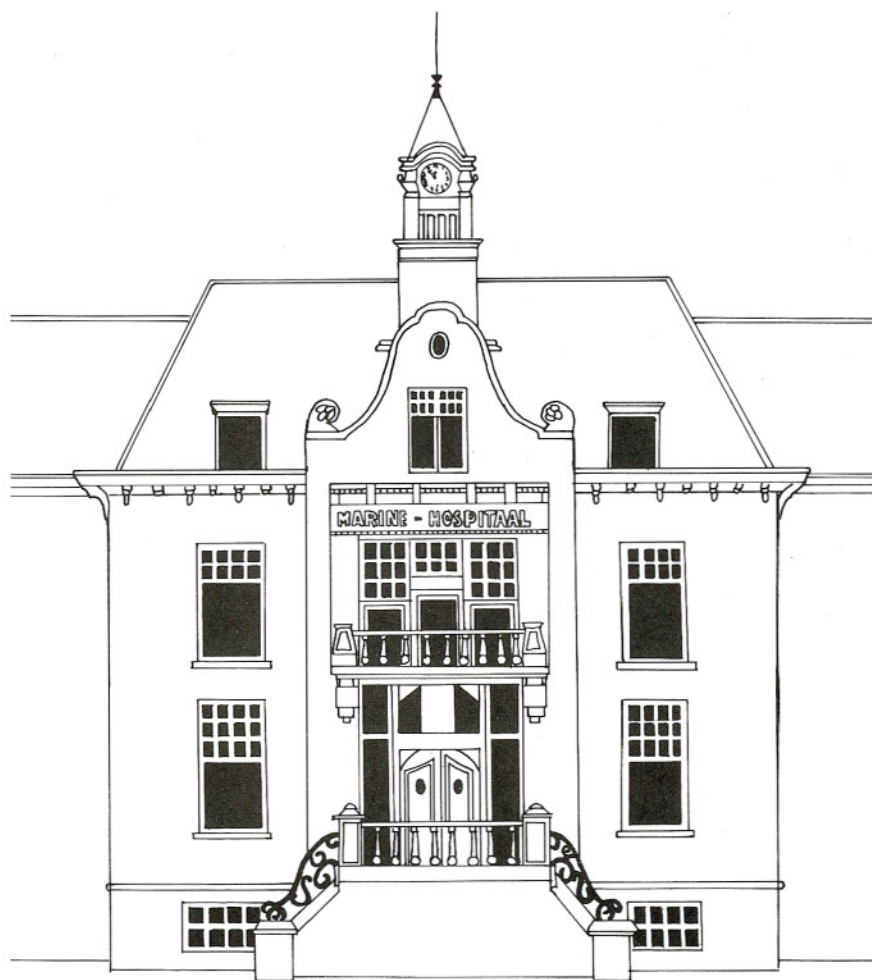

Herinneringsboek uitgegeven ter gelegenheid van de sluiting
van het Marine Hospitaal te Overveen (MHO).

Overveen, juni 1990

INHOUD

Ten geleide	5
Hoofdstuk 1	7
Hoofdstuk 2	15
Hoofdstuk 3	21
Hoofdstuk 4	27
Hoofdstuk 5	33
Hoofdstuk 6	37
Hoofdstuk 7	43
Hoofdstuk 8	47
Hoofdstuk 9	53
Epiloog	57

Elkaar opvolgende commandanten/directeuren-geneesheer van het Marine
Hospitaal te Overveen in de periode van 1948 tot 1-6-'90.

Hoofdofficier van Gezondheid der 2e klasse Dr. D. J. Buining

Kapitein ter Zee Arts	A. W. Mellema
Kapitein ter Zee Arts	E. W. Creijghton
Kapitein ter Zee Arts	T. A. de Haan
Kapitein ter Zee Arts	C. Mets
Kapitein ter Zee Arts	N. Julsing
Kapitein ter Zee Arts	A. W. Fries
Kapitein ter Zee Arts	A. I. Perquin
Kapitein ter Zee Arts	J. Buur
Kapitein ter Zee Arts	H. J. Cats
Kapitein ter Zee Arts	G. J. Boer

Ten geleide

Voor U ligt het boek dat voor U een blijvende herinnering moet vormen aan het Marine Hospitaal te Overveen.

Op 1 juni 1990 was het zover; ons hospitaal ging definitief dicht. Na vele jaren van dan weer zekerheid, dan weer onzekerheid was deze voor velen pijnlijke gebeurtenis onafwendbaar geworden.

Wij koesteren allen – vaak zeer dierbare herinneringen aan de tijd die wij in ons hospitaal hebben doorgebracht, ons hospitaal dat dreef op de inzet en de geestdrift van de medewerkers.

U allen hebt het Marine Hospitaal gemaakt en gedragen en het de naam en faam gegeven die het tot in lengte van dagen zal blijven behouden.

U allen kunt er trots op zijn in het Marine Hospitaal gediend te hebben.

Dit boekwerkje heeft niet de pretentie om vanuit historisch oogpunt een compleet beeld te schetsen van het wel en wee van het Marine Hospitaal te Overveen in haar meer dan veertigjarige geschiedenis.

Het is bedoeld als blijk van waardering aan U allen voor Uw nimmer aflatende inzet voor het, voor ons Marine Hospitaal.

Laat het als zodanig een dierbare en blijvende herinnering zijn.

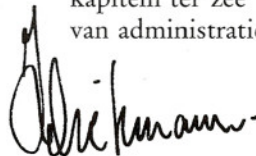
Overveen, februari 1991.

De voormalige directie van het Marine Hospitaal te Overveen,

G. J. Boer
kapitein ter zee
arts

J. H. M. Dickmann
kapitein ter zee
van administratie

Professor Dr S. J. Brugmans.

geboren 24 Maart 1763.

Inspecteur-Generaal 14 October 1814 - 22 Juli 1819.

Hoofdstuk 1

De moeizame weg naar een marinehospitaal

Voor begrippen van nu, onaanvaardbaar. In 1782 moest het echter doorgaan voor het eerste marinehospitaal: het 'Gasthuys voor 't zieke scheepsvolk te Hellevoetsluys'. Dit was een met rokende schoorsteen getooide tochtige houten keet, zonder watervoorziening, waarop zich bovendien maar een half afgebouwd dak bevond. Met pijn en moeite lukte het, wanneer dat nodig bleek, hierin 130 militairen met schurft, typhus, scheurbuik, dysenterie, malaria, cholera en andere besmettelijk ziekten te herbergen. In het gelijkvloerse gebouw lagen ze zij aan zij in houten kribben, in een bedorven en stinkende atmosfeer. Alsof het allemaal al niet erg genoeg was, lag het lot van de zieke ook nog eens in handen van een baatzuchtige onkundige chirurgijn. Deze had vanwege zijn schamele verdiensten maar weinig aandacht voor zijn patiënten. De chirurgijn besteedde zijn tijd liever aan knippen en scheren om zo zijn inkomen wat op te krikken.

De sterfte onder de militairen in het 'Gasthuys voor 't zieke scheepsvolk' was hoog. Voor de patiënt was de verpleging hier, in vergelijking met die op de schepen, echter nog luxe. Aan boord fungeerde in tijden van oorlog het kombuis als operatieruimte. Dit was tijdens het gevecht de enige plaats waar vuur mocht branden, hier werden daarom bloedende wonden dichtgeschroeid. Eventuele amputaties gebeurden in het adelporstenverblijf. Hier moesten de jonge mannen dan even de eettafel vrijmaken voor de verwijdering van een of ander ledemaat. Om te herstellen, werd de gewonde in een donker en stinkend hok neergelegd. De patiënt, voor wie het woord slachtoffer inmiddels beter past, ademde bacterierijke ongeventileerde lucht in, nog eens extra verontreinigd met geuren van uitwerpselen en weggrotende lichaamsdelen. Om de haverklap braken epidemieën uit, die onvoorstelbare hoeveelheden slachtoffers eisten. De toestand aan boord van de schepen is vrijwel met geen pen te beschrijven.

De situatie in het 'Gasthuys voor 't zieke scheepsvolk' was ook geen beste, maar de overlevingskans lag daar toch net iets hoger. In 1783 werd deze bron van besmetting met stenen versterkt en bleef vervolgens in gebruik tot 1815. In dit jaar werd het armoedige onderkomen gesloten op advies van professor dr. Sebald Justinus Brugmans. Deze hoogleraar in onder meer kruidkunde en medicijnen legde de grondslag voor de gezondheidszorg bij de krijgsmacht van vandaag. In 1815 werd hij benoemd tot Inspecteur Geneeskundige Dienst Zeemacht. Hiermee was hij bij de marine de eerste in deze functie. Een jaar eerder, op 14 oktober 1814, had hij tevens de rij van militair geneeskundige inspecteurs bij de landmacht geopend.

(Pas op 1 januari 1853 werden de geneeskundige diensten van landmacht en marine van elkaar gescheiden. Op deze eerste dag van 1853 werd de toen 39-jarige officier van gezondheid der 1e klasse Gerrit Frans Pop benoemd tot Inspecteur Geneeskundige Dienst der Zeemacht).

Dat het 'gasthuys' in Hellevoetsluis door Brugmans werd opgeheven was geen ramp. Inmiddels had men namelijk een alternatief gevonden voor de 'verpleging' van zieke marinemensen. Dit was een tot marinehospitaal omgebouwde kanongietery in EnkhuiZEN met een capaciteit van 500 tot 600 bedden. Het ziekenhuis werd echter in juni 1816 door brand verwoest, met als gevolg dat de marine geen hospitaal meer had.

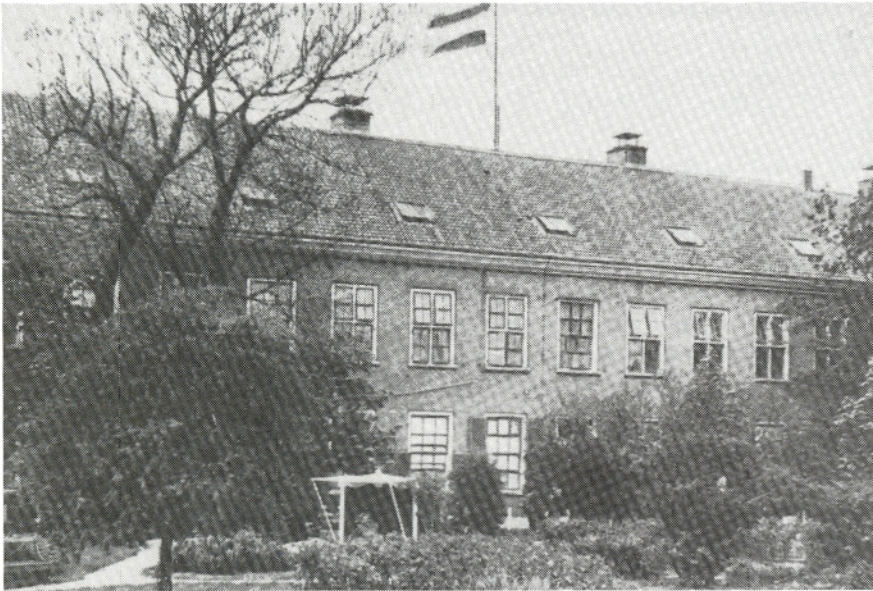
Hospitaalschepen

De zeemacht moest zich na het onverwachte verlies van haar hospitaal in EnkhuiZEN zien te redden met hospitaalschepen. Zij had al de beschikking over het fregat 'de Boreas', geplaatst bij Texel, de 'Anna Maria' in Den Helder en 'de Vriendschap', een hoeker gelegen in 't Veer bij Amsterdam.

In 1826 werd ook het fregat 'Maria Reygersbergen' in het Helderse Nieuwe Diep ingericht als hospitaalschip. Enige jaren later kwamen er nog twee hospitaalschepen bij. Beide werden in 1830 op de rivier de Schelde in dienst gesteld.

Marine Hospitaal Willemsoord

Gedurende een periode van ruim 25 jaar bleef de marine verstoken van een eigen ziekenhuis. Op 27 september 1837 werd uiteindelijk het besluit genomen een marinehospitaal in Willemsoord te vestigen. Het idee begon bijna drie jaar later pas gestalte te krijgen doordat er een start werd gemaakt met de bouw. Op 1 januari 1842 stond het er, het Marine Hospitaal Willemsoord.

Het hospitaalschip aan het Nieuwe Diep werd uit dienst gesteld. Dit was immers overbodig geworden. Patiënten van de zeemacht, maar ook zieke militairen van landmacht en schepelingen van zowel de Nederlandse als de buitenlandse koopvaardij konden voortaan in het nieuwe ziekenhuis terecht met al hun kwalen. Dat waren er in die tijd nog steeds heel wat, met name veroorzaakt door slechte hygiëne, een woord waar menigeen zelfs nog nooit van had gehoord. Schepen telden bemanningen van ruim duizend koppen, die door de lange reizen verstoken bleven van vers water en verse voeding. Men leefde en werkte in kleine ruimten waar veel rot en schimmel voorkwam doordat de schepen van hout waren. Verder was er geen ventilatie, iets dat ook niet bevorderlijk bleek voor de gezondheid. Iedere reis waren er talloze zieken en militairen die zo'n trip niet overleefden. Invriezen was een onbekend begrip. Varkens en kippen werden daarom levend meegenomen om op zee te worden geconsumeerd. In afwachting van hun slachting verbleven de dieren tussen de zieken. Na terugkeer in de Helderse haven lag het ziekenhuis voor militairen van de zeemacht dan ook overvol. Er was behoefte aan nog een hospitaal.

Terwijl het ziekenhuis in Willemsoord op volle toeren draaide, liet de marine in 1856 het oog vallen op een magazijn in Hellevoetsluis, dat na een verbouwing geschikt zou moeten zijn voor behandeling van patiënten. Hier ontstond dan ook een tweede marinehospitaal. In 1866 werd het uitgebreid en in 1890 onderging het een algehele renovatie om uiteindelijk te functioneren tot 1920. Na de sluiting van het ziekenhuis in Hellevoetsluis was ook het Marine Hospitaal Willemsoord, met een capaciteit van tachtig bedden, geen lang leven meer beschoren. Het onderkomen, dat fungeerde als klinisch centrum voor de geneeskundige dienst van de zeemacht en tevens de geneeskundige opleidingen huisvestte, werd in 1940 door bommen en brand verwoest. De geschiedenis van 1816 herhaalde zich, want ook nu had de marine (inmiddels sinds 28 maart 1905 het predikaat 'koninklijk' voerend) geen marinehospitaal meer.

Een nieuwe start

Tijdens de Duitse bezetting weken in mei 1940 artsen en ander geneeskundig personeel naar Engeland uit. De ziekenboegen in Den Helder, Doorn, Rotterdam en Amsterdam werden op 'non-actief' gesteld. Van een geneeskundige dienst der zeemacht in Nederland kon men nauwelijks meer spreken.

Na de bevrijding moest deze geneeskundige dienst van de zeemacht dan ook weer geleidelijk aan worden opgebouwd. Het naar Engeland uitgeweken personeel vormde samen met beschikbaar komende artsen en verplegers in Nederland de nieuwe kern van de marine-gezondheidszorg. Na de werving van nieuwe ziekenverplegers werd het mogelijk in 1945 de ziekenboegen weer in gebruik te nemen. Opname van ernstig zieken gebeurde in burgerziekenhuizen verspreid over heel Nederland. Hierdoor bleek al spoedig dat een actieve

geneeskundige begeleiding van het marinepersoneel uiterst moeilijk was te realiseren. Zodoende werd vervolgens de conclusie getrokken, dat er toch maar weer een eigen hospitaal moest komen. Hier kon de Koninklijke marine zich immers zelf inzetten voor haar eigen militaire patiënten en tevens veel zorg besteden aan de opleiding van haar geneeskundig personeel. Daarbij zou het nieuwe hospitaal plaats moeten bieden aan talrijke andere taken van de geneeskundige dienst.

Ervaring had inmiddels geleerd dat de lokatie voor het nieuwe hospitaal beter niet Den Helder kon zijn. Dit gebombardeerde oorlogsdoelwit lag bovendien niet erg gunstig. De marineleiding ging daarom op zoek naar een lokatie, die in geval van oorlog niet direct in aanmerking zou komen voor een bombardement en tevens centraal zou liggen ten opzichte van alle marine-inrichtingen.

'Karangmendjangan'

Terwijl er gezocht werd naar de mogelijkheden voor een marinehospitaal in Nederland deed men hetzelfde in Indonesië. In dit voormalig Nederlands Indië, was na de Japanse overheersing een grote behoefte aan een eigen ziekenhuis. Ook tijdens de politioele acties in Indonesië vielen er vele slachtoffers. Deze gewonde militairen wilde men zelf verplegen. In de barre omstandigheden was het dan ook een lichtpuntje in de duisternis toen men het net afgebouwde centrale burgerziekenhuis in Soerabaya ontdekte. Er werd beslag op gelegd en de Koninklijke marine rustte het vervolgens goed uit. Zo werd in 1946 het Marine Hospitaal 'Karangmendjangan' in gebruik genomen. Naast

de militairen van de zeemacht werden hier ook die van de landmacht (sinds 1928 eveneens drager van het predikaat 'Koninklijk'), het Koninklijk Nederlands Indisch Leger én de gezinsleden van militairen verpleegd. Het hospitaal met zijn uitgebreide staf specialisten, technisch- en verplegend personeel stond in hoog aanzien bij militair en burger. Het 'Karangmendjangan' stond bekend als het modernste ziekenhuis van de archipel. Veel oorlogsslachtoffers genazen hier volledig of werden voorbereid op evacuatie naar Nederland. Hier waren in 1946 de geneeskundige diensten echter niet voldoende uitgerust voor de opvang van de groeiende stroom repatrianten onder wie zich nog altijd veel oorlogsgewonden en ex-krijgsgevangenen bevonden. Deze militairen verkeerden na de doorstane ontberingen in de Jappenkampen, in een toestand die verre van gezond was. Voor de medische begeleiding van deze mensen was het noodzakelijk een centrum op geografisch centraal liggend punt te vinden. Hier konden de oorlogsgewonden en ex-krijgsgevangenen dan revalideren, worden beoordeeld op geschiktheid voor dienst of, in geval van een niet te vermijden afkeuring, in aanmerking komen voor een afvloeiingsregeling op voor betrokkene zo gunstig mogelijke voorwaarden. In 1948 werd het geografisch centraal gelegen punt voor medische begeleiding gevonden. Aan het Galgenwater in Leiden lag de uit de eeuw daarvoor daterende kweekschool voor de zeevaart. In dit gebouw werd de Sociaal Medische Dienst op 21 juni 1948 in dienst gesteld.

'Huize Duinrust'

In Nederland had de Koninklijke marine inmiddels contacten gelegd met de St. Lambertusstichting. Deze was namelijk in het bezit van iets, dat de zeemacht wilde hebben; het geschikte pand om in te richten als marinehospitaal. Dit uit 1911 daterende gebouw was het in Overveen liggende 'Huize Duinrust'.

Het ooit zo chique onderkomen waar niet onbemiddelde ouden van dagen tot 1940 hun laatste levensdagen sleten was in de oorlogsjaren behoorlijk in verval geraakt. De Koninklijke marine trof geen rustige bejaarden in een goed onderhouden gebouw aan, maar een uitgewoonde, verveloze ravage. Dit was het visitekaartje van NSB-ers en andere politieke delinquenten die gevangen hadden gezeten in 'Huize Duinrust'.

Ondanks dat het bejaardentehuis zich in een vrijwel onbewoonbare staat bevond, zag de Koninklijke marine het als haar toekomstige hospitaal en wilde het pand kopen. Dit ging niet zomaar, de onderhandelingen tussen de marineleiding en het bestuur van de St. Lambertusstichting verliepen moeizaam. De zeemacht kreeg het dan ook niet voor elkaar om 'Huize Duinrust' definitief in haar bezit te krijgen. Uiteindelijk werd tussen beide partijen overeengekomen dat het pand door de Koninklijke marine zou worden geres- taureerd en ingericht als hospitaal. Een uiteindelijke voorwaarde was echter wel, dat de stichting het gebouw te zijner tijd zou terugkrijgen zodat het opnieuw onderdak zou kunnen bieden aan bejaarden.

Marine Hospitaal Overveen

Winter 1946-1947 was een strenge. Hierdoor kon de rijksgebouwendienst pas na de vorstperiode – in maart 1947 – beginnen met de verbouwing. Ondanks dat het gebouw maar voor een tijdelijke periode een hospitaal zou worden, wist de architect een bevredigend resultaat te bereiken. Er kwamen 160 bedden en voor de toen geldende maatstaven waren de poliklinieken behoorlijk uitgerust. Een fonkelnieuwe verwarmingsinstallatie maakte een eind aan de kou en een voor die tijd luxe keuken werd het domein van de beste marinekok. Verder was het gebouw voorzien van een apotheek, een operatiekamer, een goed uitgerust laboratorium en een uitgebreide röntgenafdeling met de beste instrumenten en toestellen. De lijdende mensheid kon nu worden geholpen en genezen. Het gerenoveerde pand vertoonde echter ook de nodige gebreken. De accommodatie voor de intern wonende verplegenden was summier evenals de behuizing van de marine-ziekenverplegersopleiding, die het met de zolder moesten stellen. Verder bleek het hospitaal erg gehorig. De mankementen gaven aanleiding hiervoor een oplossing te zoeken. De marineleiding stak daarom de koppen bijeen om zich te beraden over een totaal nieuw ziekenhuis. De beste oplossing bleek uiteindelijk nog steeds 'Huize Duinrust' te kopen. Met verdere investeringen zou het gebouw dan definitief kunnen fungeren als hospitaal voor de Koninklijke marine. Er werd opnieuw onderhandeld met de St. Lambertusstichting, maar het mocht niet baten. De stichting bleef onverbiddelijk en verkocht het pand niet.

Voor ziekenhuisopname van marinepersoneel moest op korte termijn naar een alternatief onderkomen worden gezocht. Onder leiding van Tweede Kamerlid dr. Mol, adviseerde een medische adviescommissie dat er een nieuw marinehospitaal zou worden gebouwd. Indien mogelijk zou het in dezelfde omgeving moeten komen te staan als 'Huize Duinrust'. Dit lag immers vrij

veilig in een gebied dat niet direct een oorlogsdoelwit zou zijn. Verder was de ligging centraal ten opzichte van de overige marine-inrichtingen en kon men blijven samenwerken met de in de buurt liggende academische ziekenhuizen en de daar werkende specialisten.

In Heemstede werd landgoed 'Eikenroode' gevonden en al spoedig daarna was ook het ontwerp klaar voor een mooi, groots en modern ziekenhuis. De bouw kon dus beginnen.

Marinehospitaal 'Eikenroode' bleef echter beperkt tot een papieren ontwerp. De droom van de Koninklijke marine spatte als een zeepbel uit elkaar. De beschikbare financiën voor het hospitaal moesten worden aangewend voor een doel met een hogere prioriteit.

Men ging echter niet bij de pakken neerzitten. Het idee van Overveen kwam opnieuw bovendrijven en weer gingen de marineleiding en het bestuur van de St. Lambertusstichting rond de tafel zitten. Deze keer leverden de onderhandelingen echter meer resultaat op. De stichting besloot 'Huize Duinrust' aan de Koninklijke marine te verkopen.

Na een periode van ruim acht jaar beschikte de zeemacht tot haar grote vreugde weer over een eigen marinehospitaal.

Hoofdstuk 2

De vlag in top, het MHO officieel in dienst

Op dinsdagmiddag 2 augustus 1948 glanst en blinkt alles. Genodigden, autoriteiten, officieren, onderofficieren, manschappen en burgermedewerkers staan voor het ziekenhuis om de vlaggestok. Het langverwachte moment is daar. Tamboers en pijpers van het korps mariniers luisteren de plechtigheid op en de erewacht presenteert het geweer. Dan laat de commandant van het marinehospitaal, Hoofdofficier van Gezondheid II A. W. Mellema, langzaam de Nederlandse driekleur in top hijsen en stelt 'zijn' ziekenhuis officieel in dienst. Militairen, maar ook vele burgerpatiënten vinden al snel hun weg naar het Marine Hospitaal Overveen waar zij liefdevol worden opgevangen en de benodigde specialistische hulp krijgen. De marinekok waakt met grote zorgzaamheid over de ellenlange lijst dieetpatiënten en zorgt ervoor dat iedereen het menu krijgt zoals de dokter heeft voorgeschreven.

Er is al zeer snel een ambulancedienst, die op verzoek van de gemeentepolitie Bloemendaal wordt ingezet bij verkeersongelukken in het rayon Bloemendaal, Zandvoort, Aerdenhout en Vogelenzang. Dag en nacht staat de marineambulance paraat om – zodra dat nodig is – binnen tien minuten op de plaats des onheils te zijn. Al met al weet het ziekenhuis in een mum van tijd, zowel binnen als buiten marinekringen, een naam op te bouwen om trots op te zijn.

Opleidingen

Voor de officiële opening van het MHO ging hier – in oktober 1947 – de eerste opleiding tot marineziekenverpleger al van start. Deze was zeer beperkt en duurde slechts zes maanden. Alleen op die manier was het mogelijk de enorme tekorten op schepen en inrichtingen zo snel mogelijk op te vullen.

Dat halve jaar scholing in Overveen leverde echter al heel wat meer resultaat op dan de lessen in de jaren ervoor.

Na de Tweede Wereldoorlog werden in eerste instantie twee opleidingen gegeven in het Royal Naval Hospitaal in Liverpool. Dit was een noodopleiding waarmee geselecteerde leerling-verplegers welkome hulp konden bieden aan overbelaste beroepsverplegers. Tevens werd in 1945 een begin gemaakt met een drie maanden durende opleiding voor beroepsschepelingen tot verpleger. In 1946 trok de Koninklijke marine haar opleidingen uit Engeland terug en zette ze voort bij de ziekenboegen in Nederland. Dit bleek geen overweldigend succes te zijn. De medische leiding was overbelast en had wel wat beters te doen dan ziekenverplegers op te leiden. Gezien de situatie werd er met een volgende opleiding gewacht tot het Marine Hospitaal kon worden ingeschakeld. Dit gebeurde dus in 1947 toen het gebouw, amper in gebruik van de zeemacht, nog maar weinig weg had van een ziekenhuis.

J. de Nooijer behoorde tot de eerste klas ziekenverplegers in het marinehospitaal. In 1973 ging hij als adjudant-ziekenverpleger met functioneel leeftijdsontslag, maar de tijd van toen staat hem nog helder voor de geest. 'We hadden een leslokaaltje direct naast de kapel. Er moest hard worden gestudeerd want de leerstof, genoeg voor een jaar, moesten we in zes maanden onder de knie hebben. Later werd er stage gelopen in de Haarlemse ziekenhuizen het St. Joannes de Deo en het Diaconessen, verder in het sanatorium Eikengarde in Aerdenhout waar enorm veel TBC-patiënten lagen. Het marinehospitaal was vaak koud en had weinig te bieden aan ontspanning. 's Avonds moest er verplicht worden gestudeerd. Nou, je kunt wel nagaan dat we daar niet altijd zin in hadden. Via het raam probeerden we dan stiekem te gaan passagieren. Ver kwamen we meestal niet, want het hoofd van de opleiding, luitenant ter

zee arts Stelma, wist ons op de een of andere manier regelmatig te betrappen. Ja', mijmert De Nooijer. 'Het was allemaal heel wat strenger dan tegenwoordig, maar die tijd had toch wel zijn charme. We hebben heel veel plezier gehad.

De patiënten, die later in het MHO werden opgenomen, waren allemaal even enthousiast over de verpleging en de aandacht die aan hen werd besteed. Het is onbegrijpelijk dat dit fijne hospitaal met al die mooie herinneringen nu dicht gaat'.

Van 1947 tot 1950 duurden de opleidingen zes maanden. Daarna bleek het personeelstekort niet meer zo chronisch en liet toe dat de scholing het noodzakelijke half jaar langer in beslag zou nemen.

Inmiddels waren ook de eisen vastgesteld om te kunnen worden bevorderd. Wanneer de ziekenverpleger in aanmerking kwam voor de korporaalrang moest hij eerst vier maanden stage in het ziekenhuis lopen. De korporaal mocht zijn sergeantsstreep pas dragen, na een stage van zes maanden.

Het MHO gaat in de beginjaren vijftig een steeds belangrijker plaats innemen, zo blijkt uit vergeelde, in stoffige archieven opgedoken papieren. In Haarlem is een groot tekort aan ziekenhuisbedden. Dit gaat gepaard met een wachtlijst waarop doorlopend rond de 450 patiënten staan. Het marinehospitaal biedt

MINISTERIE VAN SOCIALE ZAKEN EN VOLKSGEZONDHEID

FLATGEBOUW „WILLEMSPARK“
ZEESTRAAT 73
'S-GRAVENHAGE

TELEFOON: 18 00 40
INTERK.: LETTER HH
TELEGRAM-ADRES: SOZA

AAN:
de Heer Staatssecretaris van
Marine,
's-GRAVENHAGE.

Uw kenmerk No 7529. Uw brief van 10-7-'55. Uw kenmerk No 2756.
afd. K.P.B. Directie Volksgezondheid. Afd. Maatschappelijke Gezondheidszorg.
Onderwerp Burgerpatiënten Datum 1 Maart 1954.
in Marine-Hospitaal.

Naar aanleiding van de bespreking van de Directeur-Generaal van de Volksgezondheid op 4 November 1953 met Schout bij Nacht Broekhoff deel ik U mede, dat er mijnerzijds geen bezwaar tegen bestaat, zo in het Marine Hospitaal te Overveen ten hoogste 25 bedden worden bestemd voor burgerpatiënten.

Ik zal het op prijs stellen zo U mij wilt bevestigen dat het aantal bedden voor burgerpatiënten niet groter zal worden dan 25 bedden.

DE MINISTER VAN SOCIALE ZAKEN
EN VOLKSGEZONDHEID
Voor deze,
DE DIRECTEUR-GENERAAL VAN DE
VOLKSGEZONDHEID,

uitkomst en neemt een aantal wachtenden op. In 1951 worden er 1609 militairen en 297 burgers verpleegd, in 1952 1472 militairen en 415 burgers. Naarmate de jaren verstrijken raakt het marinehospitaal steeds meer in trek bij burgers, die liever in het MHO worden opgenomen dan elders. De ziekenhuizen in de buurt kijken met argusogen naar het hospitaal van de zeemacht dat, door de toenemende populariteit een steeds grotere concurrent begint te worden. Schout-bij-nacht arts bd T. A. de Haan, van eind 1957 tot 1 juni 1960 commandant van het hospitaal, herinnert zich nog goed de onvrede van de omliggende ziekenhuizen. 'Ze vonden het maar niks dat het MHO, een toch al zo vreemde eend in de bijt, zoveel patiënten 'inpikte'. In die periode ontstond er dus al onrust met als gevolg dat men het marinehospitaal wilde inlijven bij het militairhospitaal van de Koninklijke landmacht. Dit werd gelukkig voorkomen. Naast de ingebrachte zakelijke argumenten, meen ik dat het behoud voor een belangrijk deel te danken was aan het besef in Den Haag. Hier zag men in dat de Koninklijke marine en haar geneeskundige dienst recht hadden op een eigen honk waar medisch- nautische problemen beter konden worden beoordeeld en opgelost dan waar ook'.

Hic in portu navigas

In de periode dat dr. De Haan commandant is, krijgt het MHO ook een wapen. Via een prijsvraag komt het hospitaal aan een ontwerp met de spreuk 'Hic in portu navigas', dat boven de hoofdingang wordt gehangen. 'Het is een pracht van een schild geworden waar iedereen heel blij mee was', herinnert de oud commandant zich. 'Behalve Max Haal, destijds de officier van administratie. Hij kreeg namelijk de rekening van ongeveer 850 gulden, een bedrag dat veel en veel hoger was dan hij had verwacht'.

Aan financiën had men blijkbaar ook al in de jaren vijftig een chronisch tekort. Zo kreeg het personeel met sinterkaas altijd een cadeautje. Om geschenken te kunnen kopen werden er bedelbrieven geschreven naar chocoladefabrieken en andere bedrijven in de omgeving met het verzoek geld te geven voor de 'arme' marineman. Dr. De haan en zijn officier van administratie gingen op zoek naar een andere oplossing om aan geld te komen. Al denkende kwam het idee naar boven een toko op te zetten. De winst kon nu worden gebruikt voor de aankoop van onder meer sinterklaascadeautjes.

LTZVK 2 bd P. Bijl is nog van de jaren dat het marinehospitaal het moest stellen zonder toko. Hij is – van 1 maart 1951 tot 1 september 1955 – eerst instructeur en later hoofd opleidingen. In 1970 verlaat hij als vakofficier de dienst.

Terugkijkend op zijn plaatsing herinnert hij zich dat het er streng aan toe ging. 'Regels waren regels en daar had je je aan te houden, zo niet dan kon je gaan. Zo was er eens een leerling-ziekenverpleger bezig met het 'schoon-schippen' van een ziekenzaal. De hier liggende patiënt vertelde hem dat hij zijn kalktabletten nog niet had gekregen, waarop de verpleger antwoordde dat hij het kalk dan maar van de muur moest krabben. Die jongen werd dus niet geschikt geacht voor zijn vak en kon vertrekken', zo vertelt Bijl. Het indrukwekkendste uit de periode 1951-1955 was voor het voormalig hoofd opleidingen echter de watersnoodramp in 1953. 'Met zo'n man of 25 van de ziekenverplegers- en korporaalsopleiding zijn we hulp gaan verlenen in het getroffen gebied. Die hulpverlening tijdens de watersnoodramp was zwaar maar erg leerzaam', zegt Bijl.

Op 2 juni 1954, van omstreeks drie uur 's middags tot zes uur 's avonds, wordt het ziekenhuis vereerd met Koninklijk bezoek. Hr.Ms. Koningin Juliana krijgt een hartelijk ontvangst van een enthousiaste menigte die haar opwacht. Dit is een evenement dat velen zich als een warm moment zullen herinneren uit de geschiedenis van het marinehospitaal. Verder kabbelden de jaren voorbij en schokkende dingen gebeuren niet. Dit blijkt onder meer uit het scheepsjournaal, dat met ingang van 12 september 1953 dagelijks wordt geschreven. Het zag er, behalve de wisselende tijden van het neerhalen der Nederlandse driekleur, vrijwel dagelijks hetzelfde uit. Op woensdag 30 juni 1971 werd daarom besloten het schrijven van de saai niets zeggende verslagen te staken.

Koningin op bezoek in de „ziekenboeg” Overveen

Alle patiënten kregen bloemen

(Van onze correspondent)

OVERVEEN, 3 Juni. — Meer dan twee uur — drie kwartier langer dan in het voornemen lag — vertoefde Woensdagmiddag de Koningin bij de patiënten in het Marinehospitaal te Overveen.

Hoofdstuk 3

Van militaire organisatie naar marinebedrijf

De jaren zestig breken aan en Nederland raakt in de ban van love en peace. Zelfs het marinehospitaal krijgt een vlag van de Flower Power mee. Regels worden, naarmate de jaren verstrijken, steeds vaker overtreden. De traditionele marinekapsels groeien met de laatste mode mee en al snel heeft de gemiddelde haardracht niets meer weg van wat het ooit is geweest. De brede dakgoot om het gebouw krijgt er een functie bij. Naast de oorspronkelijke fungeert deze nu ook als sluiproute voor ziekenverplegers en artsen op weg naar en komende van vrouwelijke collega's. Vele ontmoetingen vinden er in de nachtelijke uurtjes onverwacht plaats, waardoor menigeen van schrik het evenwicht dreigt te verliezen.

Anderen wagen zich liever niet aan avonturen via de dakgoot en verdrijven de tijd onder het genot van een biertje aan de bar waar geen kruk onbezet blijft. Vrijwel niemand beschikt nog over een auto en het gros van het personeel is boordplaatser twee belangrijke 'ingrediënten' voor een dagelijkse dosis gezelligheid. De 'sixties' worden dan ook gekenmerkt door een saamhorigheidsgevoel en een niet kapot te krijgen sfeer.

Helaas wordt de onderlinge sterke band af en toe overschaduwed door een donderwolkje dat dreigend boven het marinehospitaal hangt. Eind jaren vijftig al vragen politici zich af of het niet beter zou zijn het MHO op te doeken. Begin jaren zestig vragen zij zich dat nog steeds af. Gelukkig drijven die wolken steeds weer over, echter niet vanzelf.

Zo levert onder andere dr. T. A. de Haan als commandant van het hospitaal,

zijn bijdrage. Hij praat keer op keer als Brugman en overlegt harde cijfers om aan te tonen dat het MHO niet kan worden gemist. Ook later, wanneer hij als Inspecteur Geneeskundige Dienst Zeemacht in Den Haag zit, blijft hij – evenals alle opvolgende commandanten en directeuren-geneesheer – vechten voor het behoud van het marinehospitaal.

De schout-bij-nacht bd. is inmiddels de tachtig gepasseerd en alweer 26 jaar met pensioen, maar de band met het ziekenhuis bleef in tact. Zo bezocht hij er, tot en met het jaar van de sluiting, regelmatig de klinische middagen of kwam er om te worden opgenomen als patiënt. 'Als je dan toch het ziekenhuis in moet, dan maar in dat van de marine', zo meent de voormalige commandant.

Het MHO is gezellig en veel intiemer dan bijvoorbeeld zo'n groot academisch ziekenhuis. Bovendien ken ik in het marinehospitaal heel veel mensen. Ze vinden daar dat ik als oud commandant, oud inspecteur en nu als een oude 'baas' vertroeteld moet worden'.

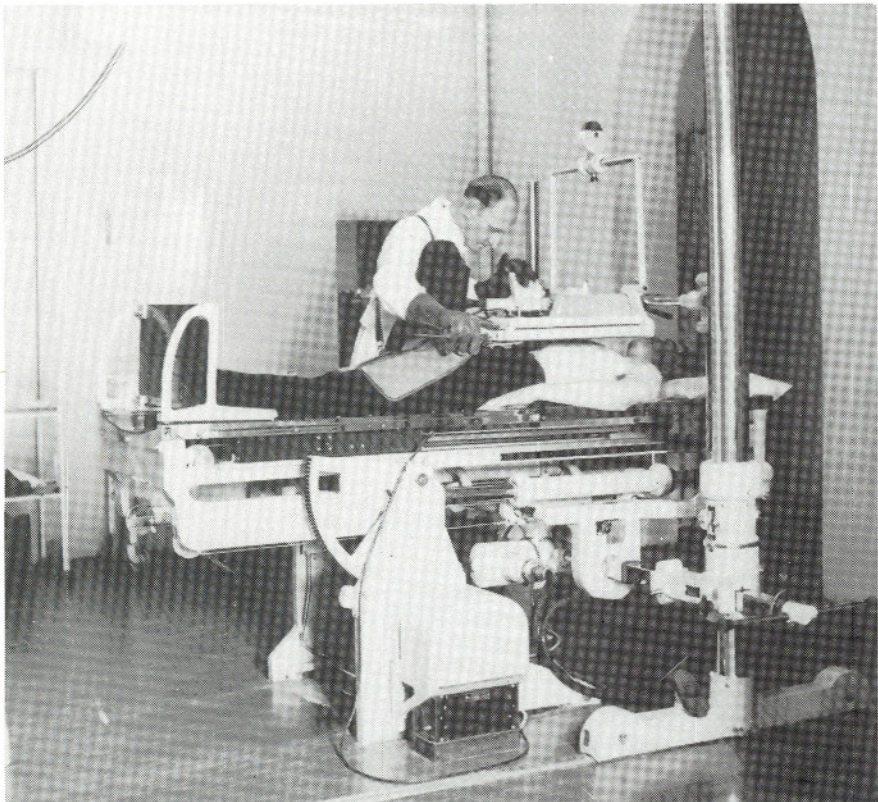
In 1964 verlaat schout-bij-nacht De Haan de dienst. Net in dat jaar lijkt het toch even menens te worden. De minister van Defensie (marine) roept de

commissie Drijber in het leven met de opdracht de geneeskundige diensten van de krijgsmacht door te lichten. De conclusie van de commissie laat even op zich wachten, een onzekerheid waar het personeel niet blij mee is. Want wat zal de toekomst brengen?

Marinebedrijf

In 1967 besluit de staatssecretaris van Defensie (marine) het marinehospitaal te reorganiseren. Hij haalt het uit de commandolijn en maakt van het ziekenhuis een 'marinebedrijf', rechtstreeks geplaatst onder verantwoordelijkheid van de minister. Hij meent dat het MHO op deze manier beter met de tijd mee kan gaan wat betreft opvattingen over gezondheidszorg en efficiëncy. De dagelijkse leiding is nu geen taak meer van een commandant maar komt in handen van een geneesheer-directeur. Na de commandanten A. W. Mellema, E. W. Creyghton, T. A. de Haan, C. Metz en N. Julsing is kolonel A. W. Fries de eerste die geen commandant meer wordt genoemd, maar geneesheer-directeur. Zijn taak is nu meer gericht op het zijn van directeur dan op het uitoefenen van geneeskunde. De benaming geneesheer-directeur staat dus eigenlijk achterstevoren en is daarom geen lang leven beschoren. Binnen een jaar wordt deze

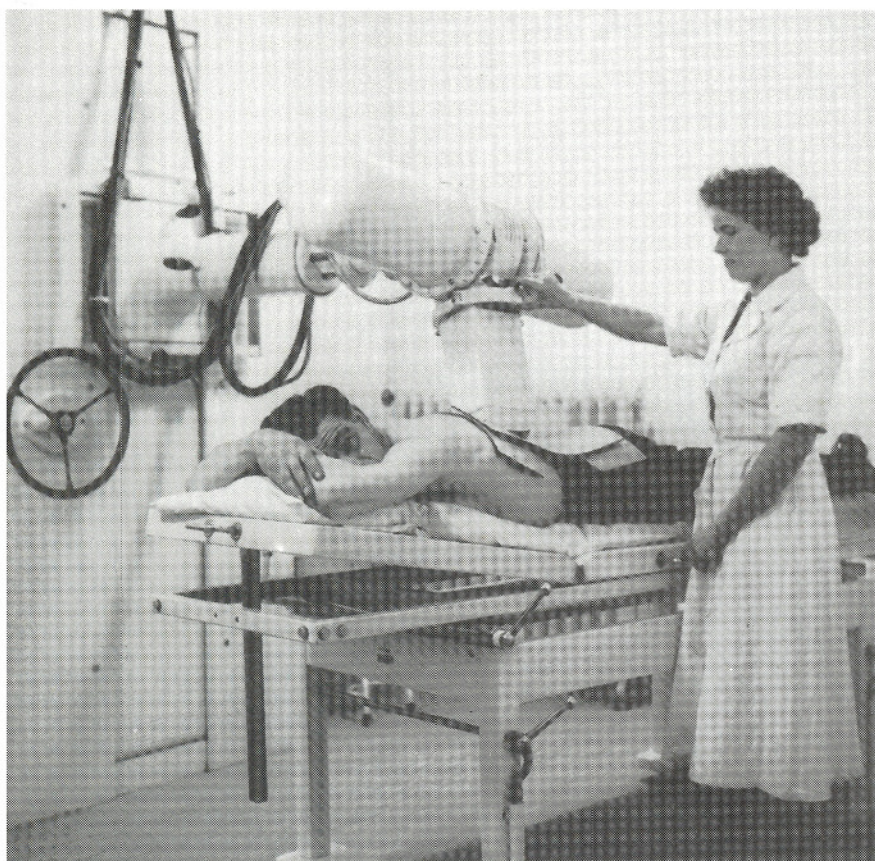

veranderd in directeur-geneesheer. Ook wordt de leiding uitgebreid met een economisch-directeur en een adjunct-directeur.

Amper gereorganiseerd komt de commissie Drijber met haar huiswerk op de proppen. Zij meent dat er een centraal ziekenhuis voor de krijgsmacht moet komen in bijvoorbeeld Utrecht en adviseert de minister het marinehospitaal te sluiten. Het personeel reageert geschokt, kwaad en geëmotioneerd op het weinig populaire voorstel van Drijber. Er zit niets anders op dan gespannen af te wachten. Doet ie het of doet ie het niet?

Minister Den Toom van Defensie wil er nog even over nadenken, maar belooft op korte termijn te beslissen. Die korte termijn duurt uiteindelijk meer dan twee jaar.

In juli 1970 komt het verlossende antwoord. 'Het marinehospitaal is een maritiem geneeskundig centrum met klinische, poliklinische en sociaal geneeskundige faciliteiten. Dit ziekenhuis is daarom vereist voor de positieve gezondheidszorg voor het personeel van de krijgsmacht, in dit geval voor de Koninklijke marine. Het Marine Hospitaal Overveen blijft daarom open', zo beslist de minister van Defensie.

WINKLUKE MARINE

REISORDER

voor binnenlandse dienstreizen

(Alleen te vertonen aan bevoegde officiële personen of instellingen)

De commandant van M. h. Hilversum **NOODWEG №37**

de ZVP 3 Bevulijzer T.C.M. gelast P.12 202 (kwaliteit, naam en voorletters),
marinenummer 39557 met de onder zijn geleide gestelde personen, genoemd aan de ommezijde, zich op 100367
te begeven van MOKH naar MEO via **** en zich bij aankomst aldaar onverwijld aan
te melden bij O.O. v.d. WACHT

Mede te voeren bagage: **** stuks. Reden der reis: Overplaatsing
Indien de aankomst van het vervoermiddel, waarmede de reis is gemaakt, is vertraagd, moet aan een hiertoe bevoegde functionaris van de betrokken vervoersmaatschappij worden verzocht daarentrent op deze reisorder een aantekening te stellen, zo mogelijk met vermelding van de oorzaak der vertraging. Bij het ontbreken van een zodanige aantekening kan bij de vaststelling van het bedrag der reisvergoeding geen rekening worden gehouden met de evenbedoelde vertraging.
Deze reisorder moet bij de betrokken reisdeclaratie worden overgelegd.

Te volgen reisweg: Holl. Rading - Overveen (3x)

Bijzondere orders: Hilversum, 7 maart 19.67

Seriesletter en nummer van het vervoerbewijs:
SPREK NOOIT OVER SCHEEPSBEWEGINGEN, REDEN OF
DOEL DER REIS OF ENIGE DIENSTAANGELEGENHEID
MET OF IN HET BIJZIN VAN VREEMDEN.

De commandant
[Handwritten signature]

G 7830-17-704 9834-90000-0 MOY 088105-507288*087

Algemeen dagblad 26 nov '68

Militaire patiënten naar gewone ziekenhuizen

MINISTER SLUIT HOSPITALEN

Geneeskundige
~~dienst~~ wordt
gereorganiseerd

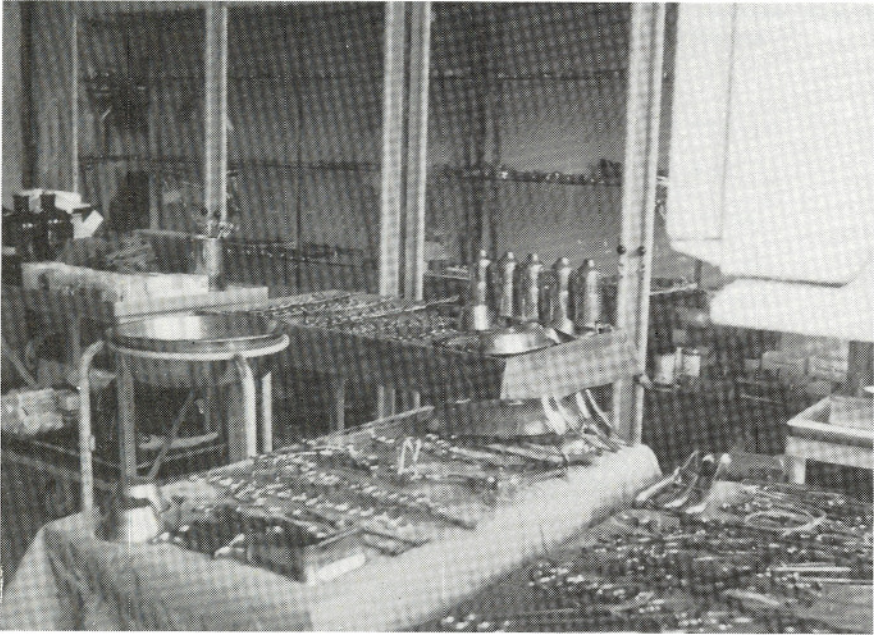
**MARINEHOSPITAAL
WELLICHT DICHT**

HAARLEM'S DAGBLAD d.d. 26-11-68

*Haarlems dagblad
30 november '68*

Directeur in circulaire
Sluiting Marine-
hospitaal in
Overveen nog
niet aan de orde

*Volkskrant 27-11-68
Aantal militaire
hospitelen
gaat dicht*

Hoofdstuk 4

Rehabilitatie, investeringen en uitbreiding

Begin jaren zeventig keert de rust in het marinehospitaal, dat nu is gered voor de toekomst, terug. Het plan van de staatssecretaris van Defensie, die in 1967 besloot dat het ziekenhuis niet meer als kazerne maar als bedrijf moest worden georganiseerd, heeft zijn vruchten afgeworpen. De voor het hospitaal overbodige functies, zoals onder andere provoost, bottelier en hofmeester, konden zodoende verdwijnen. Het militaire personeel werd met 42 man verminderd.

Hier tegenover stond een uitbreiding van slechts 9 personen burgerpersoneel en dat brengt geld in het laatje. Het jaarlijkse exploitatietekort – ontstaan vóór 1967 – is begin jaren zeventig geheel weggewerkt. De onzekerheid over het wel of niet voortbestaan van het MHO had echter wel tot gevolg dat er geen investeringen mochten worden gedaan. Slechts de medische apparatuur is door de jaren heen up-to-date gehouden.

Van villa tot opleidingsschool

In het nieuwe decennium is eindelijk de tijd gekomen om oude, in de ijskast bewaarde bouwplannen weer te voorschijn te halen.

Het hospitaal moet hoognodig een renovatie ondergaan, maar een oude villa is het eerst aan de beurt. Dit leegstaande vervallen gebouw is al geruime tijd eigendom van het Rijk en staat op het terrein van het MHO. Ideaal dus om er een school van te maken en er de ziekenverplegers in opleiding onder te brengen.

Directeur-geneesheer A. I. Perquin vindt de opleidingen, die nu nog in het hospitaal plaatsvinden, een storend element in de dagelijkse gang van zaken. Wat hem betreft gaan de klassen marine-ziekenverplegers nog liever vandaag dan morgen naar het nieuwe onderkomen. Maar noch vandaag, noch morgen komt daar wat van.

Ruim een jaar later – in 1972 – wordt de villa pas aangepakt. Wrakkig en verzakt als de toren van Pisa, lijkt het oude gebouw niet meer te redden. De metamorfose die de villa ondergaat, doet menige mond dan ook open vallen van verbazing. Een jaar later zijn alle sporen van vergane glorie uitgewist. In het boomrijke gebied staat nu een prachtig monument, verbouwd en aangepast tot een heuse school met een laboratorium, een lesapotheek, een praktijkruimte en natuurlijk een aantal leslokalen. Het pand krijgt de naam Tetterode toebedacht. De burgemeester van Bloemendaal wijst er echter op dat de naam Tetterode historisch gezien niet juist is. Op 25 januari 1973 wordt dan ook niet Tetterode maar 'Tetrode' Opleidingsschool Ziekenverplegers Koninklijke marine officieel geopend. Vanaf die tijd worden alle beroeps-ziekenverplegers van de Koninklijke marine opgeleid in de voormalige villa.

Heerlede Koor
Opening 17/1-73
Tetterode

OVERVEEN - Op donderdagmiddag 25 januari, om twee uur, zal de nieuwe opleidingschool voor ziekenverplegers van de Koninklijke marine „Tetterode“ officieel worden geopend door schout-bij-nacht F.H. Heckman, vlagofficier personeel.

Het huis „Tetterode“ aan de Zijlweg 17 is grondig gerestaureerd, nadat het lange tijd had leeggestaan. Daarvoor werd de villa bewoond door de huisarts J.A. Hollander, die destijds de praktijk overnam van de inmiddels overleden arts G.C.J. Bos. Dokter Bos was de man van een van Nederlands grootste zangeressen, Jo Bos-Vincent, die thans in Bentveld woont. In de bezettingstijd gaf zij in dit huis in het geheim menigmaal een concert, waardoor in die cultureloze tijd velen uit deze omgeving van haar (zang-)kunst konden genieten.

25 jaar overleefd

Het jaar 1973 is feestelijk. Er wordt niet alleen getoast op de opleidingschool, ook het hospitaal bestaat 25 jaar. Na alle onzekerheid en politieke bemoeienissen is dit heuglijke feit zeker een feestje waard. De officiële verjaardag van het ziekenhuis valt op 4 augustus 1973, midden in de vakantieperiode, die zich daardoor moeilijk leent voor festiviteiten. De eerst volgende geschikte dag wordt geprikt op 19 oktober. Het MHO bezwijkt bijna onder de bloemen en gelukwensen, afkomstig van oud-gedienden, vertegenwoordigers van de Koninklijke marine en inwoners van de gemeente Bloemendaal.

Op vrijdag, 19 oktober 1973, des middags van 15.00 uur tot 17.00 uur zal ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van het marine hospitaal te Overveen een receptie gehouden worden.

Uw aanwezigheid daarbij zal op hoge prijs worden gesteld.

R.S.V.P. vóór 15 oktober 1973
Schriftelijk aan: Directeur-Geneesheer
Marine hospitaal
Telefoon: 023 - 319230, toest. 211

Militaire genodigden:
Tenue 6
Civiele genodigden:
Wandelcostuum

Tussen drie en vijf start het jubileumfestijn met een receptie. Hierbij aanwezig is ook dr. Peereboom Voller, de burgemeester van Bloemendaal. Hij zegt blij te zijn dat het hospitaal behouden is gebleven, met name door de charme die er van uitgaat en de goede verstandhouding tussen de Koninklijke Marine en zijn gemeente. De burgemeester memoreerde dat Bloemendaal altijd heeft meegevochten voor het voortbestaan van het ziekenhuis en stelde dat het wegvallen ervan een witte plek zou hebben gegeven in de gezondheidszorg. Met de wens dat de strijd nu definitief gestreden zal zijn, schenkt hij het marinehospitaal een schilderij van de 19de-eeuwse schilder Bart Peizel. Op het doek staat een model dat het vlaggeschip van Michiel de Ruyter voorstelt.

Voor het personeel is er 's avonds een feest. Twee bands spelen de sterren van de hemel, door het personeel wordt er een cabaret opgevoerd en voor de inwendige mens is er een koud buffet.

Rehabilitatie

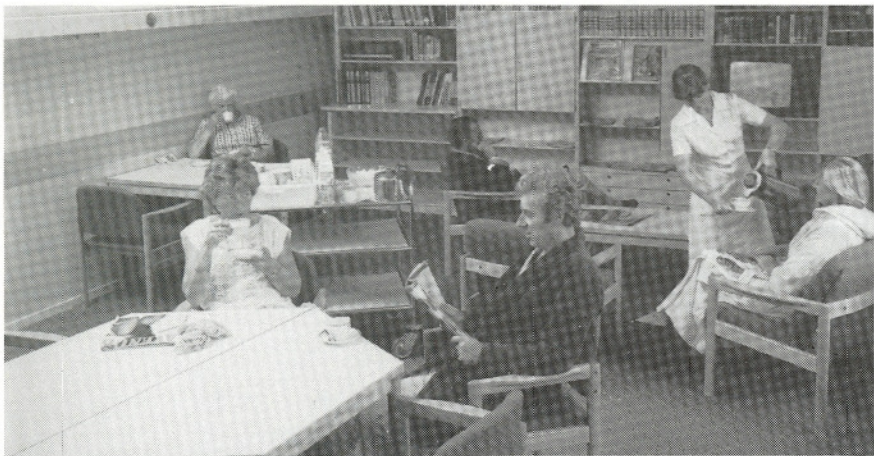
Tijdens haar verjaardag ziet het hospitaal zelf er niet al te feestelijk uit, want de renovatieplannen, of rehabilitatie zoals de Koninklijke marine het noemt, wordt op dat moment uitgevoerd. In 1975 moet de verbouwing zijn afgerond voor een bedrag van 4,4 miljoen gulden.

Het verbouwplan loopt in eerste instantie volgens schema. Uit het niets doemt er een cafetaria op, geschapen op de inmiddels volledig overkapte binnenplaats.

Op 8 december 1972 wordt dit moderne, totaal nieuwe personeelsrestaurant officieel geopend. Al het personeel van hoog tot laag, kan vanaf nu, via een zelfbedieningssysteem, gezamenlijk de maaltijden nuttigen.

De polikliniek staat ook bovenaan de prioriteitenlijst. De indeling is nu niet bepaald je van het, men moet een halve kilometer lopen om alle afdelingen langs te gaan. De nieuwe opzet is efficiënt, alle afdelingen en activiteiten die

bij elkaar horen, komen ook bij elkaar. Dus ook de röntgenafdeling en de wacht- en behandelruimten worden verbouwd, verbeterd en uitgebreid. Een garage, werkplaatsen, een magazijn en het centrale ketelhuis worden in een nieuwbouwcomplex ondergebracht. De keuken wordt gemoderniseerd en er komt een oplossing voor de onhandige entree van patiënten die per brancard worden vervoerd. Ze hoeven in de toekomst niet meer de monumentale trap opgesleept te worden, maar betreden dan het hospitaal via de aparte ambulance-ingang met brancard-lift. De operatiekamers, tot de verbouwing als

noodoplossing gesitueerd tussen de patiëntenkamers, krijgen de kapel toebedeeld. Dit tot grote droefenis van zowel de vlootalmoezenier als de vlootpredikant, die hier – tot de kapel een andere bestemming krijgt – elke zondagmorgen een kerkdienst verzorgen. Voor sectie is de ruimte onder de nieuwe operatiekamers toebedacht waar tevens het mortuarium komt. Extra sanitaire voorzieningen verrijken de patiëntenkamers, die tevens worden voorzien van bredere deuren. De zieke kan nu eindelijk liggend in zijn of haar eigen bed de kamer in en uit. Voor manschappen, korporaals en meisjes van de INAS-opleiding, die strikt gescheiden worden gehouden van de mannen, ondergaat de zolder een verbouwing. Om het geheel af te maken komt er aan de kant van de poliklinieken een parkeerplaats waar in noodgevallen ook een helikopter kan landen. Al met al een enorme ingreep waarbij, tijdens de uitvoering ervan, ook nog eens rekening moet worden gehouden met de patiënt. Het beddenbestand blijft immers gewoon op peil en de rehabilitatie mag zo min mogelijk de dagelijkse gang van zaken in de war schoppen.

Alles in acht genomen, heeft de Rijksgebouwendienst, ontwerper en begeleider van de verbouwing, een enorme klus te klaren. Midden in de verbouwing treden er ook nog vertragingen op onder meer door toedoen van minister Vredeling van Defensie, die de bouw laat stopzetten en het hospitaal midden in de rehabilitatie wil sluiten. Als de verbouwing uiteindelijk na een jaar wordt voortgezet zijn de bouwplannen uitgebreid. De renovatie neemt uiteindelijk drie jaar meer in beslag, oftewel duurt twee keer zo lang als was gepland. Het eindresultaat, gereed in 1978, wordt hierdoor en door de inmiddels gestegen prijzen ook een paar centen duurder. Het geheel kost geen 4,4 miljoen maar een slordige 7 miljoen gulden. Maar ach, het is dan ook een pracht van een ziekenhuis geworden, dat weer heel wat jaartjes mee kan. Het marinehospitaal hoeft niet meer onder te doen voor een nieuw ziekenhuis.

Hoofdstuk 5

Volop negatieve publiciteit

Een kostbare verbouwing, een sluitende exploitatie en alles dat de Koninklijke marine haar militairen en bewoners uit de regio kan bieden, geeft nu niet direct aanleiding te geloven dat het marinehospitaal opnieuw bedreigd zou kunnen worden. Maar jawel hoor, de discussie 'wel opheffen-niet opheffen' barst weer in alle hevigheid los. Zelfs al tijdens de renovatie wordt het MHO onderwerp van gesprek bij de heren politici in Den Haag.

De kranten houden de lezers op de hoogte van de laatste uitspraken, plannen en ontwikkelingen. In 1976 gaat er vrijwel geen maand voorbij zonder bericht over het hospitaal der zeemacht. Zo komen onder meer de militaire artsen in opspraak. 'Militaire artsen en specialisten verdienen, naast hun topsalarissen bij Defensie, nog eens vele miljoenen guldens bij met particuliere praktijken.

WINSTGEVENDE BASIS VOOR ARTSEN

**'Militaire hospitalen
volkomen uit de tijd'**

**Militaire artsen
verdienen er een
'burgersalaris' bij**

**Burgerafdeling Marinehospitaal
zou toch gesloten moeten worden**

**Onzekerheid blijft
over voortbestaan
Marinehospitaal**

18 maart '76

Minister Vredeling:
besluiting voor zich uit
schuiven.

Algemene Rekenkamer verbaasd

**„Minister wil terugkomen op
besluit over Marinehospitaal”**

Rekenkamer: Marinehospitaal moet weg

Deze praktijken worden voor een groot deel uitgeoefend met militair personeel, militaire ziekenhuizen en militaire apparatuur', zo staat te lezen in 'Het Vrije Volk' van 18 maart 1976. De door deze krant geïnterviewde landmacht kolonel apotheker bd. P. J. Prosé zegt dat de militaire hospitalen volkomen uit de tijd zijn. Hij baseert de kritiek op zijn ervaringen in het landmachthospitaal. 'Het is al gebleken dat de hospitalen van Defensie voor het grootste deel leeg staan, wanneer er alleen militairen in zouden liggen. Daarnaast stellen militairen er helemaal geen prijs op om in Overveen of Utrecht (Dr. A. Mathijssen) te worden verpleegd. Ze willen liever niet te ver van hun woonplaats in burgerziekenhuizen liggen, omdat die makkelijker bereikbaar zijn voor hun familie', zo vertelt Prosé 'Het Vrije Volk'. Hij vervolgt 'Waarom zou men die militaire hospitalen niet opdoeken. Waarom dat hele apparaat in stand houden? Naar mijn mening komt het er op neer, dat de belastingbetaler extra

geld moet neertellen om de militaire specialisten in staat te stellen, extra geld aan hun burgerpatiënten te verdienen. In diensttijd!' De oud-kolonel zegt het verder 'stuitend' te vinden, dat de specialisten in staat zijn zoveel bij te verdienen, doordat ze van allerlei militaire faciliteiten, personeel en apparatuur gebruik kunnen maken'.

Het verhaal van Prosé in 'Het Vrije Volk' brengt heel wat teweeg. Er worden vragen gesteld in de Tweede Kamer en je kunt geen krant openslaan of er staat iets in over het MHO of het ziekenhuis van de landmacht.

Minister Vredeling van Defensie deelt vervolgens mee, dat het Marine Hospitaal Overveen moet worden ondergebracht in het Militair Hospitaal Dr. A. Mathijssen.

Euthanasie

Alsof het MHO nog niet genoeg in de schijnwerpers staat, komt het ook nog eens in het nieuws met een schandaaltje. Een verpleegster dient een aanklacht in tegen een internist, die al vier jaar lang ernstig zieke patiënten ongevraagd zou hebben gedood. De internist zou dit hebben gedaan door het toedienen van onder meer hoge doseringen verdovende middelen, op een wijze die met het woord euthanasie 'niets meer heeft uit te staan' zo formuleerde de verpleegster haar klacht. Er volgt een onderzoek dat maanden in beslag neemt, maar een strafbaar feit wordt niet aan het licht gebracht.

Bezuinigingen

Ondanks het afleidende euthanasie-schandaaltje blijft de aandacht ook nog steeds gevestigd op een eventuele sluiting van het marinehospitaal. Omwonenden spuien hun verontwaardiging via ingezonden stukken in de plaatselijke krant. Het gemeentebestuur van Bloemendaal pleit voor het behoud van het MHO bij de staatssecretaris van Defensie en minister Vredeling is inmiddels teruggekomen op zijn eerder genomen besluit de ziekenhuizen van land- en luchtmacht en marine samen te voegen.

Het lijkt er op dat de problemen langzaam uit de weg worden geruimd. En inderdaad, het leek er alleen maar op; want er wordt aangekondigd dat in de regio Kennemerland 929 bedden moeten verdwijnen. Bijna tien procent van het nationaal inkomen wordt gestoken in de gezondheidszorg en dat is veel te veel. 'Er moet daarom worden bezuinigd', vindt staatssecretaris Hendriks van Volksgezondheid, die zijn tanden stevig heeft vastgebeten in de ziekenhuisplanning. Het College voor Ziekenhuisvoorzieningen (CZV) heeft het advies, waar in Kennemerland het weg te bezuinigen aantal bedden kan worden gevonden, al klaar liggen.

Het marinehospitaal met zijn burgerfunctie valt ook in de prijzen. Directeur-geneesheer J. Buur legt uit waarom deze burgerfunctie nou juist zo belangrijk is voor 'zijn' ziekenhuis. 'De burgertaak kan uit het oogpunt van kwaliteit en veelzijdigheid niet worden gemist. Uitsluitend als marinearts zou de specialist zijn vak niet in volle omvang kunnen uitoefenen, vanwege een te beperkte diagnose-spreidings-index. Hierdoor zou zo'n functie te eenzijdig zijn en zou er geen specialist voor te vinden zijn. Daarnaast vervult het marinehospitaal in de regio en vooral in Bloemendaal een niet onaanzienlijke maatschappelijke taak. Dit met name in de zomermaanden, als de campings vol zitten en soms vele duizenden recreanten vertoeven op het strand. Het marinehospitaal is het eerste ziekenhuis dat men, komende vanaf de Zeeweg, kan aandoen'.

De burgerfunctie is dus belangrijk voor het in stand houden van het hospitaal der zeemacht. Maar, is dát nou wel zo noodzakelijk? 'Ja', zegt dr. Buur tegen wie het maar horen wil. Tal van argumenten, opgesomd door de directeur-geneesheer, zijn dan ook terug te vinden in diverse kranten en bladen. 'In burgerziekenhuizen zal geen specialist voorrang verlenen aan een militair, alleen omdat deze militair is en de commandant van een schip zijn bemanningslid graag zo snel mogelijk weer aan boord wil hebben. De voorrang van opname en behandeling wordt in een burgerziekenhuis uitsluitend bepaald aan de hand van de ernst van een ziekte. Een militaire organisatie streeft daarentegen naar een zo groot mogelijke paraatheid. Het is daarom noodzakelijk te beschikken over een eigen hospitaal. Alleen dan kunnen militairen altijd op korte termijn worden onderzocht en behandeld, en alleen dan kan er rekening worden gehouden met de specifieke eisen van een militaire organisatie. Nog een aspect dat het belang van een eigen ziekenhuis aangeeft, is het bewaken van de medische geschiktheid van het marinepersoneel met risicodragende functies. Deze taak is in een militaire organisatie alleen naar behoren

uit te voeren met eigen artsen, eigen medische specialisten en dus in een eigen ziekenhuis'.

Waarschijnlijk dringen de door directeur-geneesheer Buur aangevoerde argumenten inderdaad door tot in de Haagse breinen, want een definitieve beslissing het MHO wel of niet op te heffen blijft uit.

In januari 1979 zijn er in de Kennemer ziekenhuizen 265 bedden wegbezuinigd. Het marinehospitaal heeft ze nog alle 133, waarvan er 60 bestemd zijn voor burgers. (Het aantal van 160 is sinds de opening van het MHO wel iets afgenomen. Dit gebeurde echter niet vanwege bezuinigingen maar was een gevolg van de afnemende behoefte.)

Een maand later (februari) staat met grote koppen in de krant, dat het aantal van 265 verdwenen bedden veel te weinig is.

De berichten verschijnen naar aanleiding van een advies-nota van de werkgroep van het College voor Ziekenhuisvoorzieningen (CZV). De staatssecretaris van Volksgezondheid, op dat moment mevrouw E. Veder-Smit, krijgt het advies voorgeschoteld. De conclusie van het rapport luidt dat er tussen nu (februari 1979) en 1990 nog 810 bedden in Kennemerland weg moeten. 'Deze reductie moet gepaard gaan met de sluiting van vier ziekenhuizen', zo meent de werkgroep. Voor het gemak hebben ze ook maar vast de ziekenhuizen, die volgens het CZV voor opheffing in aanmerking komen, bij het advies gevoegd. En inderdaad staat ook het marinehospitaal als een van de vier op de lijst.

Terwijl de staatssecretaris zich over het advies-rapport van het CZV buigt, komt het Centraal Orgaan Ziekenhuistarieven met een weinig goeds belovend jaarverslag op de proppen. 'De gemiddelde stijging van de tarieven van ziekenhuizen en andere ziekenhuisinrichtingen is in 1978 ver boven de gemiddelde prijsstijging uitgegaan. De verwachting voor 1979 is niet anders', zo wijst het verslag uit.

De Koninklijke marine trekt haar conclusie en gaat bestuderen welke mogelijkheden er zijn bij een eventuele integratie van de hospitaalfunctie binnen de krijgsmacht of in de regio. Al spoedig wordt gesproken over een samenwerkingsverband tussen de Koninklijke marine en het Rode Kruis ziekenhuis in Beverwijk. Zo snel als de gesprekken op gang kwamen, zijn ze echter ook weer van de baan. Dit betekent niet dat er rust in de 'tent' komt, want het voortbestaan van het MHO blijft de gemoederen bezig houden.

Langzaam maar zeker begint men zich bij de zeemacht te realiseren, dat het marinehospitaal zijn langste tijd wel eens gehad zou kunnen hebben. Maar er is nog steeds hoop, want een definitieve beslissing is nog steeds niet gevallen.

Hoofdstuk 6

De patiënt en de verpleging

De spanningen en discussies rond het voortbestaan van het MHO zetten zich in 1980 onverminderd voort. Al snel na de jaarwisseling wordt het zoveelste voorstel gelanceerd, dit keer door de Partij van de Arbeid in Kennemerland. De partij vindt dat er van de zestig voor burgers gereserveerde bedden, vijftig moeten verdwijnen. De overige tien mogen in gebruik blijven voor eerste hulpverlening aan buurtbewoners. Het PvdA-plan wordt echter al snel afgeschoten en het bestaande aantal door burgers te bezetten bedden blijft gewoon aanwezig. Er was dus weer enige consternatie om niets.

De ervaring van een burger

Een geluk bij een ongeluk is, dat er zo af en toe een journalist in handen valt van de medische staf der zeemacht. In 1980 is dit Wim Helversteijn van het Haarlems Dagblad die, na het ziekenhuis in 1981 te hebben verlaten, zijn verhaal op papier zet. Nadat berichten keer op keer de indruk wekken dat het marinehospitaal zich moeizaam van de ene crisis naar de andere voort-sleept, valt er nu ook eens iets leuks te lezen over het MHO.

Wim noemt zijn verhaal 'Het avontuur van 'n Haarlemmer bij de marine in Overveen'. De inleiding vertelt iets meer over het wapenschild met de spreuk: 'Hier in de haven ben je veilig'. Vervolgens beschrijft hij zijn belevenissen als patiënt, in de rubriek 'tussen de coulissen' van het Haarlems Dagblad dat verscheen op 14 juli 1981.

'Zo'n tien maanden geleden, op een milde herfstmiddag, ben ik die haven binnengevaren. Ik kwam in onderzoek bij een montere witgekuifde medicijnman, die mij zo niet dwingend dan toch dringend aanraadde het anker uit te werpen en bij hem, in het hospitaal, een veilig heenkomen te zoeken. Eenmaal in het bereik van een soort super verpleegkundige – priemende ogen, begripvolle blik en laconiek gezicht – liet ik me een stel draden en andere instrumenten aanmeten, in de hoop, dat ik ooit nog heelhuids die haven zou uitvaren. Zo, nou weet iedereen waarom ik zo lang tussen de coulissen verstek heb laten gaan. Een ernstige averij dus, waarvoor ik lange tijd bij de marine op ziekenrapport ben geweest. Ze hebben me daar in dat hospitium, dat gasthuis dus, uitzinnig verwend met hun hartelijkheid. Het avontuur van die eerste nacht, toen ik zweefde tussen hemel en aarde, heeft geen ander litteken achter gelaten dan de zalige herinnering aan een stel jonge vrouwen en mannen, die volgens opdracht mij attent in de gaten hielden, maar die me later ook in hun uitgelaten buien aan de 'beterende' hand hielden.

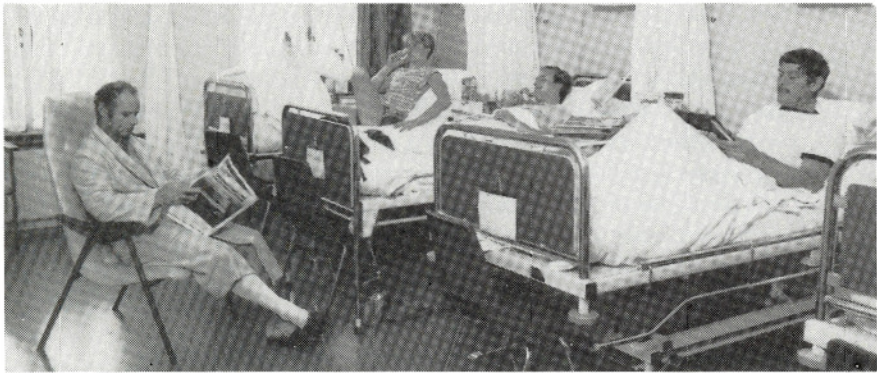
Achteraf heb ik er dus geen spijt van, dat hachelijke avontuur in dat hospitaal beleefde te hebben. Het ligt niet alleen in mijn Haarlems-westelijke rayon, maar het is typisch ook een streekziekenhuis. Het is kleinschalig, de ramen kunnen nog gewoon opengezet worden om de vrieskou of de zomerlucht binnen te laten. Je kijkt tegen de bomen aan in plaats van dat je op hun kruinen neerkijkt als je tien of twaalf hoog in een modern, bedrijfsmatig ziekenhuis ligt.

Ik vertel niets nieuws met te schrijven, dat zo'n streekziekenhuis vanouds iets huiselijks heeft. Waarmee geen kwaad woord is gezegd over onze andere ziekenhuizen, waaraan zoveel anderen hun eigen herinneringen hebben'.

Wim Helversteijn vervolgt het verhaal met een terugblik naar het verleden, naar de tijd dat het marinehospitaal nog 'Huize Duinrust' heette en de nonnen er de bejaarden verzorgden. Vervolgens wordt het interieur, dat hij tijdens zijn periode van genezing tot in de details heeft bestudeerd, uitgebreid beschreven.

'Binnen dat deugdzame decor heb ik beter liggen worden', zo gaat zijn relaas verder. ' De nonnen van toen zijn nu gestroomlijnde vrouwen: nijvere bijen, die je met het vrolijkste gezicht overvallen met hun tempjes, drankjes, prikjes, pilletjes en meer van die snuisterijen. Je treft dat soort bezige vrouwen in ieder ziekenhuis evenals die jonge kerels, die voor haar ieder zwaar karwei licht maken.

Je raakt met die mensen vertrouwd, ze lijken je lotgenoten geworden. Het is of je van dag tot dag weggroeit uit die kolossale wereld van buiten. Hoogstens ga je in gedachten mee met de trein, die vlak langs het hospitaal voorbijschuift. Je leeft van het ene bezoek naar het andere. Je ligt je gelukkig te maken met al die post en al die attenties van soms totaal onbekende mensen, die ook anoniem willen blijven. (Geweldig bedankt allemaal.) Je ligt er keurig opgepoetst bij, als de montere medicijnman en zijn assistent langs de bedden gaan, áltijd in gezelschap van de hoofdzuster, die zich meestal etaleert als een ouderwetse moeder-overste.

Maar de meeste vreugde beleef je toch aan je therapeute, ik in ieder geval wel. Zij is de stralende engel, die de blijde boodschap brengt, dat het meeste leed is geleden. Aan haar arm stap je de wereld van vroeger weer binnen. Precies op tijd, namelijk op de dag, dat je de deugden van het hospitaal onderhand wel kent, en de ondeugden zich gaan openbaren!

De Haarlemse journalisten krijgen de smaak te pakken, want de een is nog niet uit het marinehospitaal of de volgende ligt er al weer in. Deze keer is het de schrijver van de rubriek 'Haarlems belegd', die wegens een knieblessure voor enkele dagen wordt opgenomen. Ook hij laat via de krant van zich horen en geeft zoals hij het zelf noemt een persoonlijke indruk van de dagen, die hij als patiënt in het MHO doorbracht.

'Het is zeven uur in de ochtend. Geluiden van exploderende granaten, kogels en doffe bominslagen. Er klinkt geschreeuw. 'n Kennelijk militaire commandostem brult bevelen. De flanken moeten beter worden gedekt en ook moet dekking worden gezocht. Dan lijkt de strijd te luwen. Het lawaai neemt af.

Is de strijd gestreden, de slag gewonnen of verloren? Bevreemd hoort de argeloze toehoorder nu weer schaterend gelach. Heeft de waanzin de overlevenden in de greep?

Niets van dit alles. Geen bloedige slag is geleverd, geen sprake van meedogenloos oorlogsgeweld. Er is slechts sprake van drie opgeluchte mariniers. Met het draaien van een cassettebandje oorlogsgeluiden, via een imposante draagbare recorder, melden zij de medepatiënten van het MHO, dat zij deze dag uit het ziekenhuis zullen worden ontslagen. In de kamers werd er wel van opgekeken. Dat wel.

Kleine ziekenhuizen hebben iets bijzonders. Zoals de buurtwinkel op de hoek zijn eigen bekoorlijkheid heeft ten aanzien van het grootwinkelbedrijf, zo heeft het kleinschalige cureerbedrijf zijn charme ten aanzien van de geneesfabrieken elders. Men moet voor die bekoorlijkheid wel gevoelig zijn. Dat is zeker. In een oud hospitaal als dat in Overveen zijn geen rook- of televisiekamers, geen recreatieruimten anders dan een uitgewoonde kamer, louter bereikbaar voor lopende patiënten. Geen chique automatisch open en dichtslaande deuren en hier en daar wil ook een raam nog wel eens kieren. Wie om een verpleger of verpleegster belt, deelt dat daarmee ook de hele vleugel mee, want een normale zoemer op de gang laat iedereen horen dat er hulp wordt verlangd. Een enkele keer krijgt iemand een boterham voorgezet terwijl 'licht vloeibaar' het parool was of plaatst een zorgzame hand een kussen onder een net geopereerd been, welk troostend gebaar een paar uur later het misnoegen opwekt van de chirurgijn, want dat kussen mag daar helemaal niet liggen. En mag men heel soms wat te laat zijn met een injectie, vergeten wordt de daaraan behoeftige echt niet, zoals een ex-patiënt merkte op weg naar de uitgang, op weg naar huis. De verpleegster met de naald in de hand kreeg hem nog wel degelijk voor de deur te pakken.

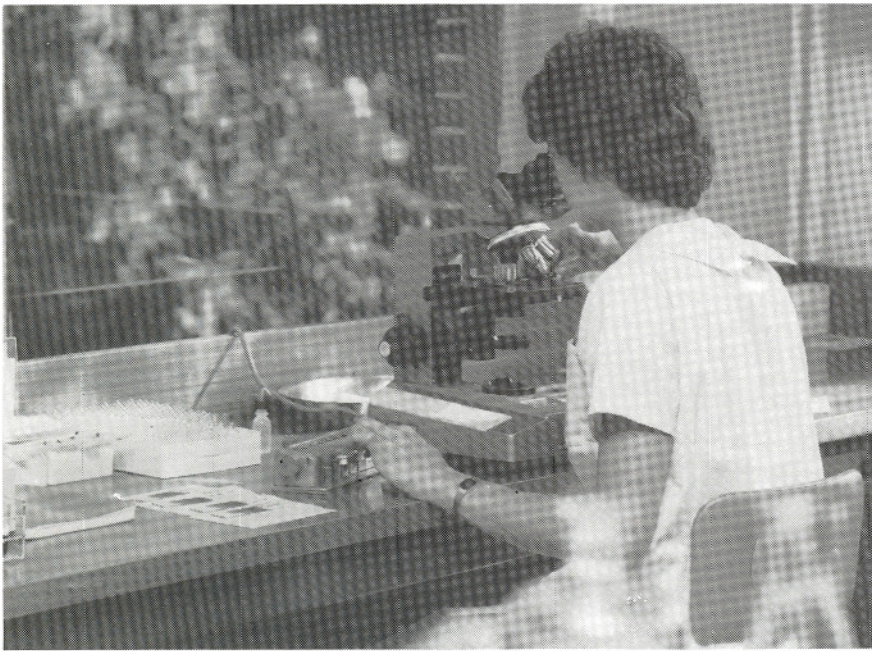
Maar tegenover dit soort kleine, triviale gebeurtenissen, voor wie een ziel heeft voor het karakter dat zo'n oud ziekenhuis bezit, staan veel belangrijker zaken. Ons kent ons. Geen inrichting met vele honderden zieken, maar een te overzien aantal. Er is ruimte voor een hartelijk woord of wat extra aandacht, zoals bij die verpleger die na een lange, drukke dag nog genoeg tijd en kracht had om een wat opgewonden geraakte vrouw te kalmeren. Er is opgewektheid, zo toonde weer een andere verpleger, die patiënten liet zien h \grave{o} e zwierig om te gaan met een volle doos suikerklontjes. Dat dit mislukte en de kamer vervolgens onder de suikerklonten lag, doet aan het gebaar verder niets af. Een geen verpleger of verpleegster had het te druk om even te komen kijken naar een meniscus-patiënt, die trots toonde zijn been weer te kunnen tillen. Een sfeer van gemoedelijkheid en rustige zakelijkheid in een gebouw met diezelfde kenmerken: de medische buurtwinkel op de hoek.

P.S. Terwijl in vele behandelkamers van een ziekenhuis de meest geavanceerde apparatuur ter beschikking staat, de voortschrijdende ontwikkelingen zelfs de kleur van de operatiekleding heeft beïnvloed, is er nog steeds geen oplossing gevonden voor een der meest mensonwaardige instrumenten waarmee de

bedelegerige patiënt wordt geconfronteerd: de pot. Een metalen monster van geringe afmetingen waarop patiënten beschaamd moeten plaatsnemen om daarin hun noodzakelijke behoeften te doen. De pot, een schrikbeeld welker armzalige inhoudsmaat de patiënt elke keer weer lijfelijk voelbaar confronteert met hetgeen hij of zij aan het verrichten is. Geestelijk en lichamelijk besmeurd verricht hij strapatzten welke hem in klamme nachtmerries nog wekenlang bijblijven. Het is 1981. Wie ontwikkelt een voorziening, die dit darmlastige gebeuren weer terugbrengt in de sfeer waar het hoort: het isolement?

Na het verschijnen van de verhalen der journalisten uit de regio, die de nodige waardering over de medische verzorging en de aandacht voor de patiënt wisten te verwoorden, zal men gehoopt hebben dat er nu ook eens een belangrijke minister in het marinehospitaal zou belanden. Misschien die van Defensie of Volksgezondheid. Die parlementariër zou dan zelf ervaren hoe het is om bij de zeemacht te worden verzorgd. Juist die politicus zou dan misschien extra willen knokken voor het behoud van het geliefde marinehospitaal.

Helaas komt er geen minister in een van de marinebedden terecht. Er komt er zelfs niet eens één kijken. Als er ooit een beslissing valt, zal die wel genomen worden op de een of andere Haagse troon, zonder dat diegene ooit een voet in het hospitaal heeft gezet. De strijd gaat dus verder, want er moeten nu eenmaal bedden weg in Kennemerland, maar waar? De burgerziekenhuizen wijzen allemaal naar het marinehospitaal. De bedden die hier eventueel verdwijnen hoeven immers niet te worden weggehaald bij een ander ziekenhuis.

Hoofdstuk 7

Bezuinigingsplannen leveren niets op

1982: de Koninklijke marine heeft de zwarte piet in handen en hoeft weinig steun te verwachten van de omliggende ziekenhuizen, die zelf al moeten vechten voor hun bestaan. Vervolgens komt er ook nog eens kritiek van de Algemene Rekenkamer op het marinehospitaal. Het ministerie van Defensie moet namelijk ieder jaar enkele tonnen bijlappen om de financiële tekorten van het ziekenhuis weer op niveau te brengen. Die ontbrekende tonnen zijn het gevolg van te laag berekende tarieven. Het Centraal Orgaan Ziekenhuistarieven (COZ) weigert echter toestemming te geven, die tarieven te verhogen zodat het exploitatietekort kan worden teruggedrongen. Het COZ is van mening dat het MHO gewoon te veel geld uitgeeft en dat dit niet mag worden verhaald via de rekening die de patiënt gepresenteerd krijgt. Een oplossing voor het probleem zou kunnen zijn om dan maar wat personeel te ontslaan. Maar volgens directeur-geneesheer Buur kan ook dat niet. 'Het personeel dat als 'teveel' te boek staat is nodig omdat het MHO, naast de taken gericht op praktische genezing, ook militair bedrijfsgeneeskundige taken heeft'. Een voor de hand liggende oplossing om het exploitatietekort terug te brengen, is er dus klaarblijkelijk niet.

Piet Hein en Michiel de Ruyter

De tuinman wordt wegbezuinigd, waarschijnlijk met de volgende gedachte: 'een tuinman op een grasmaaier kost teveel geld. Geiten kunnen de taak van de tuinman makkelijk overnemen, maar hebben daar geen machine voor nodig. Een stelletje gezellige blaters brengen vast de oplossing. Ze geven de tuin van het marinehospitaal een landelijk gezicht, ze eten gratis, het gras blijft kort en het kost allemaal geen cent'.

Er worden ergens twee geiten vandaan gehaald. De beesten krijgen een halsband om met daarop in marine-stijl passende namen: Piet Hein en Michiel de Ruyter. Vastgezet aan looplijnen en haringen worden ze vervolgens de tuin ingestuurd om de grasmat te scheren.

Ja, dit bleek dus de oplossing... Een 'kostenbesparende' maatregel was ingevoerd.

Het verplegend personeel van de afdeling chirurgie, vanwaar de tuin snel te bereiken is, wordt belast met de verzorging van de beide dieren. 's Morgens ging dus of Teun of Fred met de noodzakelijke bijvoeding geitwaarts, aarde de dieren over de bol en 'verpende' ze zodat de geiten het gazon gelijkmatig konden afgrazen. Regelmatig moesten de geiten door de ramen in de gaten worden gehouden omdat zij, gedreven door grote genegenheid voor elkaar, zo om elkaar heendraaiden, dat de looplijnen in de knoop kwamen te zitten waardoor Piet en Michiel elkaar bijna wurgden.

Terugkeer van de tuinman

Maar helaas, de geiten voelden zich, zo bleek na een verblijf van twee weken, toch niet echt gelukkig op de grasmat van het MHO. Ziekte sloeg toe onder het vee. De arts-assistent interne ziekten werd geconsulteerd en zijn diagnose luidde: 'een weemoedige blik in de ogen en hopen dunne poep. Dit is niet in de haak'.

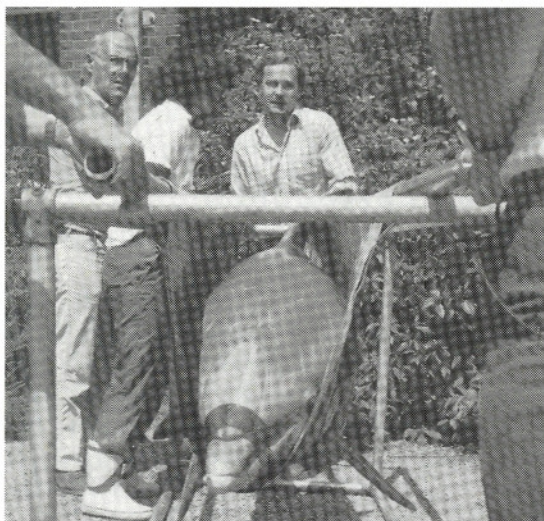
De assistent bleek niet zo erg op de hoogte te zijn van het veterinaire vakgebied, dus werd er een dierenarts geraadpleegd. Deze constateerde dat de krenge niet alleen het gras als maaltijd hadden genuttigd, maar ook de rododendrons. Kassa..., een consult dierenarts à zoveel gulden en een herhalingsconsult in het verschiet. Het vee ging geld kosten, de geplande bezuiniging in rook op. Piet Hein en Michiel de Ruyter werden weer gebracht naar waar ze vandaan kwamen en de tuinman kreeg het vriendelijke verzoek om de verzorging van gazon en rododendrons weer op zich te nemen.

Niet alleen de geiten hebben voorbijgangers zich wellicht doen afvragen of zij nou een kinderboerderij of ziekenhuis passeerden. De magazijnbeheerder gebruikte de hospitaaltuin, waarin ook instructeurs al moestuintjes hadden aangelegd, om er zijn paard te laten grazen. Mocht dit dier toevallig even buiten gezichtsveld staan, dan zag je altijd wel een paar konijnen rondhuppelen.

Nee, aan dieren had het ziekenhuis geen gebrek. Zelfs als patiënt waren ze regelmatig aanwezig. Zo bracht onder meer een door kaakklachten gevelde dolfijn een bezoek aan het hospitaal. In een soort van brancard werd het vrijwel niet te tillen Flipper-familiedid nat gehouden en naar de röntgen gesjouwd. Hier werd inderdaad een zweer aan de kaak ontdekt, maar het viel allemaal reuze mee. Na een klein ingreep en een opname van slechts enkele uren werd het naar de naam Jacky luisterende beest uit het MHO ontslagen.

Geopereerde dolfijn gezond als een vis

ZANDVOORT. — Dolfijn Jacky van het Zandvoortse Dolfinarium zwemt vandaag weer vrolijk kwetterend in het bad van het dolfinarium. Vrijdag werd Jacky onder politiebegeleiding met spoed naar het Marinehospitaal in Overveen gebracht. Chef-trainer Slootmaker van het dolfinarium had een probleem bij Jacky ontdekt en vermoedde een gebroken kaak. In het Marinehospitaal werden röntgenfoto's van de gekwetste kaak gemaakt en de verwonding bleek gelukkig mee te vallen. „Jacky had een zweer aan zijn kaak. Dat hebben de artsen daar opengesneden en schoongemaakt. Het viel allemaal mee. Ik kon hem direct daarna weer meemenen”, aldus chef-trainer Slootmaker. De attente dolfjinentrainer kan weer opgelucht ademen. Volgens Slootmaker is de zweer „absoluut niet besmettelijk voor de andere dolfijnen”. Jacky is in ieder geval weer in zijn element en na de kleine operatie zo gezond als een vis.

Het dierenbezoek bleef niet beperkt tot een dolfijn, ook vogels kregen onderdak omdat bijvoorbeeld het alleenstaande 'baasje' moest worden opgenomen. Verder was men ook niet te beroerd om tijdens de nachtdiensten moederloze katjes van eten te voorzien. Zes van die bolletjes wol zijn een week lang via een spuitje gevoed, waardoor ze een kans kregen te overleven. Ja, waar vind je zo'n hospitaal, waar zowel mens als dier liefdevol wordt opgenomen?

Maar al deed iedereen nog zo zijn best het marinehospitaal voor zowel mens als dier aantrekkelijk te maken, de financiële problemen bleven. Hier deed noch Piet Hein, noch Michiel de Ruyter iets aan.

Minister Gardeniers van Volksgezondheid is degene die zich in 1982 bezig moet houden met het 'beddenprobleem' in Noord-Holland. Zij maakt een 'ziekenhuissluitingsplan' en zet daarin dat onder meer de Mariastichting moet sluiten.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland is het hier helemaal niet mee eens en komt met een alternatief plan: 'niet de Mariastichting maar het marinehospitaal moet dicht'.

Het Helderse Gemini-ziekenhuis, dat ook al jaren aanhikt tegen een exploitatietekort, hoopt op de sluiting van het MHO, zodat de marineman opgenomen kan worden in Den Helder. Immers de een zijn dood is de ander zijn brood. Voorstanders genoeg dus om het marinehospitaal te sluiten. Gelukkig is er maar één die beslist en dat is Defensie. Volksgezondheid kan wel flinke druk uitoefenen en wie weet, zal het ministerie van Defensie hier ooit voor zwichten.

In 1982 is dat zeker nog niet het geval. Voorlopig is er, in opdracht van de Defensietop, een commissie aan het uitzoeken hoe groot de behoefte van de krijgsmacht is om te kunnen beschikken over eigen militaire hospitalen. De taak van deze commissie is behoorlijk omvangrijk. Het onderzoek betreft niet alleen Overveen maar ook het militaire hospitaal in Utrecht. Alle mogelijke aspecten met betrekking tot zowel vredes- als oorlogstijd worden belicht. Ook het eventueel opheffen van burgerbedden behoort tot het onderzoek. De commissie kan er ruim de tijd voor nemen alles van A tot Z te bestuderen, want aan het uitbrengen van het rapport zit geen streefdatum.

Gedeputeerde Korver in Statencommissie:

„Marinehospitaal gaat dicht”

☆ Gedeputeerde Korver

(Van onze verslaggevers)

OVERVEEN. — Volgens gedeputeerde Kees Korver hebben Defensie en Volksgezondheid overeenstemming bereikt over de plannen om het Marinehospitaal in Overveen te sluiten. Hij heeft dat vanochtend in een statencommissievergadering meegedeeld. Andere instanties blijken bij navraag niet ingelicht over een dergelijke verstrekkende beslissing. Bij Volksgezondheid wordt wel toegegeven dat er een principebesluit is genomen. Defensie ontkent dat er een definitief besluit is gevallen. Een woordvoerder zegt dat Defensie het laatste woord heeft.

Hoofdstuk 8

Hoe een dubbeltje kan rollen

Verwacht mag worden dat alles en iedereen zich, in afwachting van het definitieve rapport van de door Defensie in het leven geroepen commissie, gedeist zal houden. Nou, niets is minder waar, want men blijft gewoon in het wilde weg filosoferen over de toekomst van het marinehospitaal.

De heer Kees Korver van Gedeputeerde Staten Noord-Holland is bijvoorbeeld zo iemand, die nog liever vandaag dan gisteren het MHO van de aardbodem ziet verdwijnen. Het Haarlems Dagblad vertelt hij op een gegeven ogenblik dan ook dat Defensie en Volksgezondheid overeenstemming hebben bereikt over de plannen het ziekenhuis van de zeemacht te sluiten. Hij deelt dit tevens mee in de statencommissievergadering van 16 juni 1983. Dezelfde dag staat de onheilspellende kop in de krant: 'marinehospitaal gaat dicht'.

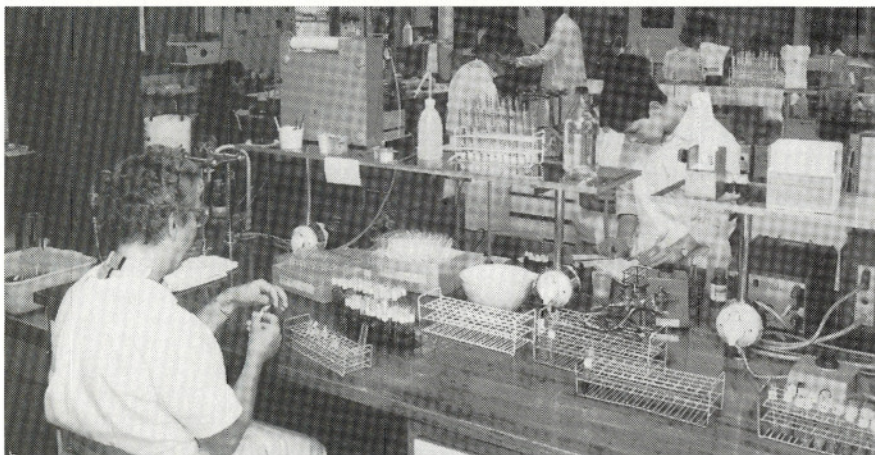
Korver blijkt te enthousiast te zijn geweest met zijn uitlatingen. Volksgezondheid geeft toe dat er een principebesluit is gevallen, maar Defensie heeft helemaal nog niets besloten.

Het bericht dat het MHO dicht zou gaan bereikt het ziekenhuis het eerst via de radio. De mededeling brengt enige consternatie teweeg, maar diverse telefonades richting ministerie van Defensie doen de rust weer snel terugkeren. 'Er is helemaal niets aan de hand, want er is nog niets beslist', zo klinkt het kalmerende antwoord aan de andere kant van de lijn.

Een dag later – op 17 juni – brengt het Haarlems Dagblad de reacties, die zich afspeelden binnen de ziekenhuismuren in de publiciteit. De kop luidt: 'geen spandoeken in het marinehospitaal'. En wat constateerde dit regionale dagblad? 'De uitlatingen van Gedeputeerde Staten worden door het personeel bestempeld als voorbarig. In het gebouw aan de Bloemendaalseeweg is geen andere stemming te bespeuren dan op andere dagen'.

Directeur J. Buur zegt: 'De minister en staatssecretaris van Defensie staan achter ons en zij zijn nog altijd degenen die moeten beslissen. Daarom geen reden voor spandoeken in het hospitaal. Wij wachten gewoon af. Het is al zolang een dubbeltje op z'n kant. Tot nu toe is het altijd onze kant opgerold, het kan dus ook nu weer naar ons toerollen'.

Maar het dubbeltje lijkt deze keer niet naar de kant van de marine te rollen, want al snel komt staatssecretaris Hoekzema in hoogst eigen persoon vertellen, dat het hospitaal in ieder geval dicht gaat, waarschijnlijk over vijf jaar. Dit is te wijten aan het ministerie van WVC, dat het marinehospitaal geen burgerbedden wil toewijzen. Zonder de opname mogelijkheid voor burgerpatiënten heeft het MHO geen bestaansmogelijkheid in vreedstijd. Het ligt in de planning, dat het marinehospitaal zal opgaan in een groot militair hospitaal, vermoedelijk in Utrecht.

Inmiddels verliest het hospitaal, door hogerhand opgelegd, de ambulancedienst en is ook het aantal burgerbedden de afgelopen jaren met 41 teruggebracht.

Verzet

Op 19 januari 1984 wordt de stichting Behoud Marinehospitaal Overveen opgericht om samen met een comité van aanbeveling, waarvan Martin Schröder voorzitter is, te knokken voor het voortbestaan van het MHO. Het belangrijkste punt van verdediging is dat het zeemachthospitaal het laagste verpleegtarief in de regio heeft waardoor een sluiting alles behalve logisch zou zijn. De stichting zet ook een handtekeningactie op touw. Alle mogelijkheden, het MHO te behouden, worden uit de kast getrokken, want de inspraakperiode duurt slechts vier maanden. Alleen binnen die periode kan geprobeerd worden het hospitaal te redden. Ook de gemeenteraden van Bloemendaal en Zandvoort verzetten zich tegen de sluiting. 'Het strand wordt bezocht door grote hoeveelheden mensen. De kans op calamiteiten, mede door de races op het circuit Zandvoort, is aanwezig. Een ziekenhuis in de buurt kan dan van levensbelang zijn', zo zegt een van de raadsleden. 'Sluiting zou een ramp voor Zandvoort betekenen. Zeker driekwart van de Zandvoortse patiënten die moeten worden opgenomen, gaan naar het MHO'.

Woensdag 25 jan 84 De Koerier

REDDINGSPLAN MARINEHOSPITAAL

Actiecomité schiet te hulp

OVERVEEN — Het Marinehospitaal moet blijven. We moeten blijven aantonen dat dat kan. De staatssecretaris heeft een rolfout voor de boeg gegeven. Dus moeten wij ons nog een terug te schieten. Steere taal vergeet ook bij de presentatie van de nieuw oprichter stichting tot behoud van het Marinehospitaal. 'Normaal kan ook van lachend betichten', zei staatssecretaris R.C. Koffij. 'Vasthoudend zaten we nog bij de notaris en hier zijn we al. Maar ook wel, want als staatssecretaris van der Ryden zijn nu bezig, gaan de burgerbedden smaken al in 1986 het marine ziekenhuis weg. Dit betekent dan ook meteen de gesneden. Zonder die burgerbedden wordt de exploitatie voor de marine domweg te duur'.

'Voor mij als etnologisch zakenman is het ideologisch' zei Martin Schröder, de conservatieve voorzitter van het comité van aanbeveling — waarna uitwendigse promissies als de cultuurofficer Barend Bleeker en Piet de Jong, filosoof Simon van Oudbergen en zakenman-voorzitter Harry van Wigen. 'Waarom smoren, of lever gezegd de lichte bij hantieren, terwijl dit ziekenhuis in de laatste veertig jaar dat het er is zijn bestaansrecht dubbel en dwars bewezen heeft? Daarvoor die nu nog een efficiënt te werken. Door vervang het aantal bedden terug te brengen. Door een verpleegtarief te ver onder die van andere ziekenhuizen in de buurt te brengen, dat gaat al die mensen die hier altijd tot hun volle tevredenheid hebben gebracht, straks geld kosten. Moeten we naar duizende bedden in andere ziekenhuizen toe. Stel je voor, Zandvoort niet zijn 50.000 extra-instanties in de zomermaanden. Geen eigen ziekenhuis. Sluika ook geen ziekenhuis meer om de boot? Ook die marine kan dit ziekenhuis niet missen', vertelde Koffij. J. Blauw, de gemeentehoofd-directeur. 'We hebben even over efficiëntie polykliniek, juist doordat we hier nu veel speciale dingen moeten doen. Keuringen bijvoorbeeld voor mensen van de ondergrond. Van de polykliniek proficiënties de mensen in de buurt en hun buurten ook. En wat de marine betreft — we liggen centraal. Dat mag toch niet weg' 'Overloopt gevecht we nog alleen over burgerbedden. Maar het gaat om de continuïteit van de gezondheidszorg in deze buurt. Je gaat nu heel goede, efficiënte bedden worden voor deze, specifiek te doen'. De staatssecretaris heeft in een nota nota te hoe goed voor het voortbestaan van klinische hulp polyklinische voorzieningen. Hoe dan ook, we moeten in elk geval een verpleegtarief maken. Een van de mogelijkheden om even meer met medische dienstverlening zijn. Bedden voor de exploitatie en de behandeling van blijvend ziekte kinderen.

Daar is behoefte aan, dat heeft de streek nog niet. Begrunder en veranderingen door prima werk, maar die functie kennen ze niet. Dit Marinehospitaal zou die moet in laatste voluit. Het kan niet en het mag niet. Die stroom heeft in het Marinehospitaal. Het was dan ook geen wonder dat ook commandant G. Wilhelm Durré, de inspecteur generaal-directeur der Zeemacht, actie de prinsesse gaf. Uiteraard merkt hij eigenlijk al hoedde van zijn functie geen mening hebben, maar als voorzitter van de raad van bestuur van het Marinehospitaal zoude hij zich niet droeg over voortzetting over de toekomst van 'zijn' ziekenhuis. Al was het maar vanwege het bezorgingsnet, dat — anders dan de marine-mensen — bij sluiting van het ziekenhuis met ons nog bedroeft wordt. Of om met kolonel J.H.M. Dickman, economisch directeur van het Marinehospitaal te spreken: 'Het is gewoon het slachte bij de mensen laggen hier graag, al klinkt dat raar. Als je nu toch naar het ziekenhuis moeten, willen ze die over niet missen. Marine-mensen — noch burgers'.

De staatscomité werd met belangstelling gevolgd door 6.11.13 gemeentehoofd-directeur Kapitein ter zoo arts J. Blauw, de inspecteur van de geneeskundige dienst zeemacht, een medewerker van het ministerie van Defensie en economisch-directeur Kapitein ter zoo J. M. Dickman van het MHO.

De handtekeningactie levert in snel tempo ruim twaalf-duizend krabbels op. De Werkgroep Militair Hospitaal, die in 1982 in het leven werd geroepen, adviseert het MHO open te houden. Berekeningen geven fraaie cijfers weer.

De sluiting van het MHO gaat 75 miljoen gulden verlies betekenen. Hier bovenop komt nog eens een onkostenpost van 50 miljoen voor een verbouwing in het militaire hospitaal in Utrecht, dat zonder verbouwing niet in staat is de Overveense bedden over te nemen. Wanneer de burger niet meer in het

MHO kan worden opgenomen, kost hem of haar dat, liggend in een ander ziekenhuis, al snel 500 gulden per dag meer. Wachtgeldregelingen voor het MHO-personeel gaan 24 miljoen kosten. En dit alles is nog maar een fractie van de kosten, die de sluiting van het MHO tot gevolg zal hebben. Deze berichten geven weer hoop. Iedereen is van mening dat het toch wel erg dwaas zou zijn het MHO op te doeken.

BURGERIJ EN GEMEENTE ACTIEF VOOR BEHOUD VAN MARINE HOSPITAAL

Na alle onzekerheid waarmee het Marine Hospitaal in Overveen al een reeks van jaren heeft moeten leven, lijkt het nu meer dan ooit in zijn voortbestaan te worden bedreigd. Ter wille van de noodzakelijk geachte afslanking van de Kennemer ziekenhuizen moet het Marine Hospitaal zijn zestig "burgerbedden" inleveren. Daarmee zou het lot van het hospitaal zijn bezegeld. Zoals het er nu naar uitziet moet de sluiting in 1988 een feit zijn.

Onmiddels heeft zich een stichting "Behoud Marine Hospitaal" gevormd, die pleit voor een onafhankelijk onderzoek naar de specifieke functie van het Marine Hospitaal. Het ziekenhuis neemt in de kuststreek een belangrijke plaats in - en dat geldt zowel voor Bloemendaal als Zandvoort. Het is niet alleen het meest nabij gelegen ziekenhuis, het vervult ook een onmisbare functie bij de eerste opvang van zieken en gewonden op drukke recreatiedagen. Bij dit onderzoek zou de noodzakelijke koppeling van marine- en burgerbedden apart onder de loep moeten worden genomen. Zolang de minister van Defensie een eigen ziekenhuis voor het marinepersoneel in Overveen nodig acht, is een oplossing denkbaar. Gedeputeerde C. Korver, die de ziekenhuizen in zijn portefeuille heeft, is bereid mee te werken aan een oplossing van de zestig burgerbedden.

Op verschillende plaatsen in de gemeente zijn handtekeningenlijsten neergelegd. Het contactadres van de stichting is: mevrouw M. Ulrici-de Jonge, Spiegelenburghlaan 20, 2011 BN Aerdenhout, telefoon 023-240404. Burgemeester en wethouders van Bloemendaal hebben het verzoek om een onafhankelijk onderzoek in te stellen ondersteund met een brief aan de Vaste Kamercommissies van Volksgezondheid en Defensie. Daarbij heeft Bloemendaal zich vooral gericht tegen de houding van Defensie. De passage van de brief drukken wij hieronder volledig af.

"Maar wat doet het Ministerie van Defensie voor het Marine Hospitaal? Het gemeentebestuur van Bloemendaal meent dat het Ministerie van Defensie het Marine Hospitaal volledig laat vallen. Ondanks de werkgelegenheidsaspecten, ondanks de goede naam, ondanks de respectabele geschiedenis, hult het Ministerie van Defensie zich in een diep stilzwijgen. Waarom? Mede gelet op de lange

beslissingsduur van Defensie hebben wij gegronde redenen aan te nemen dat er binnen het Ministerie belangen-tegenstellingen zijn die de leiding moeilijk weet te overbruggen: waar moet bezuinigd worden?; marine versus landmacht en een terzake intern verdeelde marine: Overveen of Den Helder?

De beslissing van de Staatssecretaris van WVC om het burgerdeel van het Marine Hospitaal op te heffen kwam derhalve voor Defensie op als een godengeschenk.

Door het wegvalen van de burgerbedden

komt de economische basis aan het hospitaal te ontvallen. Defensie kan derhalve haar handen in onschuld wassen.

Naar onze stellige indruk wordt het Marine Hospitaal opgeofferd aan de planning van de provincie en de onmacht van Defensie om tot een zelfstandig oordeel te komen. Daarom dringen wij er met de Stichting Behoud Marine Hospitaal aan op een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar de specifieke functie van het Marine Hospitaal".

*gpm! ou
bloemendaal rederijkshet*

Staatssecretaris van Volksgezondheid J. van der Reijden blijft echter bij zijn eerder genomen besluit de burgerbedden bij het marinehospitaal weg te halen. Staatssecretaris van Defensie Hoekzema weet - in mei 1984 - niet meer zo goed wat hij met het MHO aanmoet. Na een maand piekeren en peinen laat Hoekzema zijn collega van Volksgezondheid weten, dat het marinehospitaal niet gesloten kan worden.

Het gevolg van deze uitspraak brengt een jubelstemming in het MHO teweeg. Er volgt echter nog een periode van touwtrekken om het ziekenhuis van de zeemacht, waar Jan en alleman zich mee bemoeit. Na een jaar – in juni 1985 – valt dan toch het definitieve besluit: het marinehospitaal blijft open. Dit gaat wel gepaard met een beddenvermindering (naar 50 burger en 50 militaire), maar zelfs dit kan de pret niet drukken. Het hospitaal is immers gered.

*Afstoting civiele taken hospitalen past in
regeringsbeleid gezondheidszorg*

**Personeel reageert
emotioneel op
nieuwe plannen**

Hoofdstuk 9

Hic e portu navigas

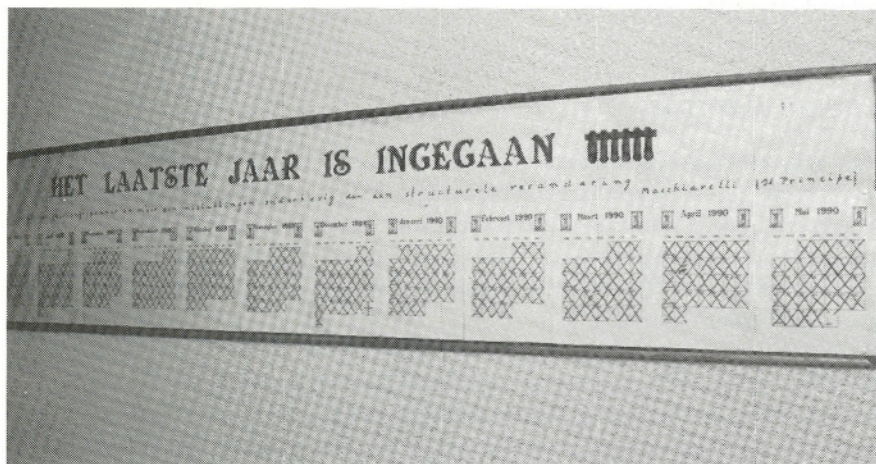
Hoekzema gaat en Van Houwelingen wordt de nieuwe staatssecretaris van Defensie. Met zijn komst trekt hij ook het 'dossier MHO' weer open. Hierdoor gaat het personeel opnieuw een onzekere toekomst tegemoet. Een werkgroep krijgt de opdracht na te gaan of er samenwerking mogelijk is tussen het Militair Hospitaal Dr. A. Mathijssen, het Marine Hospitaal Overveen en het Academisch Ziekenhuis Utrecht.

In januari 1987 schijnt die samenwerking mogelijk te zijn. Defensie en het AZU bereiken overeenstemming: beide militaire hospitalen zullen worden ondergebracht in een nieuwe vleugel van het nog te bouwen academisch ziekenhuis in de Utrechtse Uithof. Alle argumenten om de militaire hospitalen te behouden worden nog eens op tafel gelegd, maar nergens is nog een luisterend oor te bespeuren. Het personeel van het MHO voelt zich in de maling genomen. De dienstcommissie van het MHO voelt zich belazerd. Slechts anderhalve maand geleden heeft Van Houwelingen immers gezegd: 'Er is geen reden tot ongerustheid, de zaak ligt nog helemaal open. Er is nog niets beslist'. Nu lijken de kaarten ineens geschud. De staatssecretaris stelt het kabinet voor de beide militaire hospitalen onder te brengen in Utrecht. Dit plan, zo blijkt later, had Van Houwelingen al in gedachten op het moment dat hij de vertegenwoordigers van het personeel van het MHO bemoedigend toesprak. Na het vernemen hiervan is het personeel van het MHO dan ook des duivels. Het kabinetsbesluit laat echter nog maanden op zich wachten en al die tijd blijft de toekomst voor het personeel wazig.

September 1987, de ministerraad gaat accoord met de plannen van Van Houwelingen. Het militaire hospitaal Dr. A. Mathijssen in Utrecht en het Marine Hospitaal Overveen zullen uiterlijk in 1991 worden gesloten. De bewindsman probeert bij het personeel van beide hospitalen begrip te krijgen voor de sluiting en geeft persoonlijk een toelichting. De reactie op de beslissing is echter verre van begripvol. In Overveen zwijgt het personeel Van Houwelingen absoluut dood en in Utrecht wordt de staatssecretaris bekogeld met stenen waarvan er één een flinke deuk in zijn auto veroorzaakt.

Van verschillende kanten worden nog alternatieve plannen aangedragen, die alsnog moeten voorkomen dat de militaire geneeskundige zorg naar het AZU zal verhuizen. De alternatieve oplossingen verdwijnen echter stuk voor stuk in het 'ronde archief'. Van Houwelingen heeft zijn tanden stevig vastgebeten in de krijgsmachthospitaalfunctie bij het AZU en houdt voet bij stuk.

De sluiting van het MHO wordt uiteindelijk vastgesteld op 1 juni 1990 zodat al het burgerpersoneel nog optimaal gebruik kan maken van het dan geldende 'sociale beleidskader', een soort regeling ten gunste van de medewerkers.

Een voor een gaan de afdelingen dicht. Burgers worden niet meer opgenomen en steeds meer personeel zoekt zijn of haar heil in een functie elders. Een enorm plakkaat papier fungeert als kalender en hangt opvallend in een van de gangen. De dagen worden weggestreept, het eind is in zicht. Op 1 juni 1990 is het zo ver, de dag dat een veilige haven definitief verdwijnt.

Ode aan het Marine Hospitaal Overveen door: schout-bij-nacht b.d. T. A. de Haan

*Er staat een gebouw in Overveen
dat een haven is voor de zieken.
Een Hollandse zeeman vaart overal heen
en Odysseus deed dat bij de Grieken.*

*De Griek had geen haven achter de hand
aan de Middellandse kusten.
Vond echter Kalypso op een strand
een nimf, die hem troostte en suste.*

*Odysseus was een grote held,
maar Poseidon moest hij wel vrezen.
Die heeft hem herhaaldelijk uitgesteld
en dan moest hij maar zien te genezen.*

*Daar hebben zich nimfen mee bemoeid,
prinsessen en zelfs godinnen.
Die hebben jarenlang met hem gestoeid,
maar brachten hem veilig binnen.*

*Ook onze zeeman wordt wel geveld
door ziekten, lasten en lusten.
Soms is het nodig van dat geweld
te herstellen en uit te rusten.*

*In de Odyssee, dat machtige lied
is de stem van de goden te horen.
Maar onze problemen beroeren hen niet,
wij zijn veel te laat geboren.*

*Een haven vervult een belangrijke rol,
de zeeman kan er niet buiten.
Hoe jammer derhalve en kommervol
dat dit hospitaal moet sluiten.*

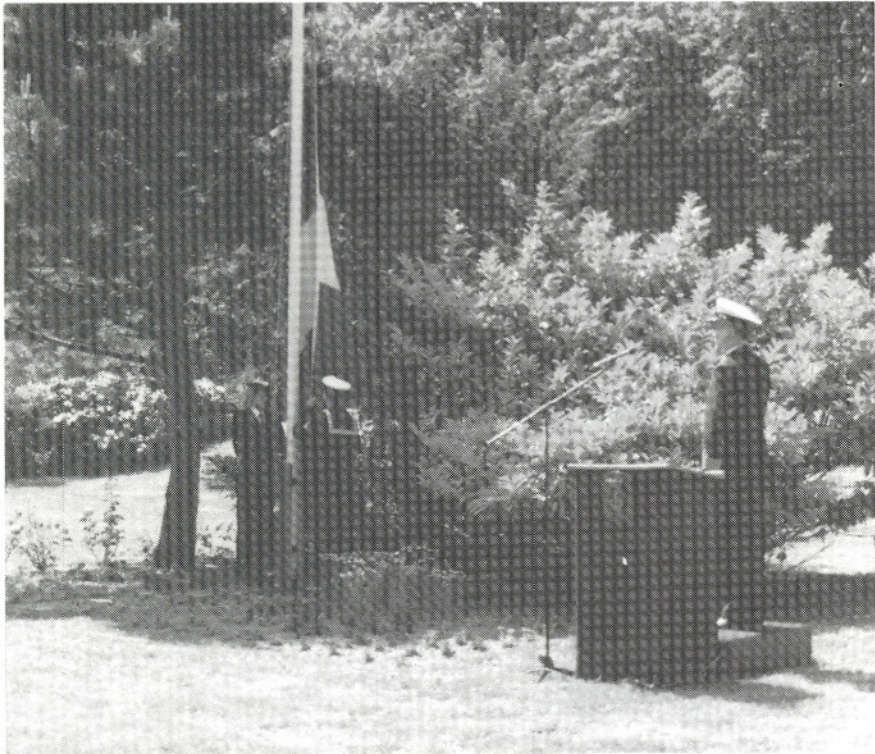

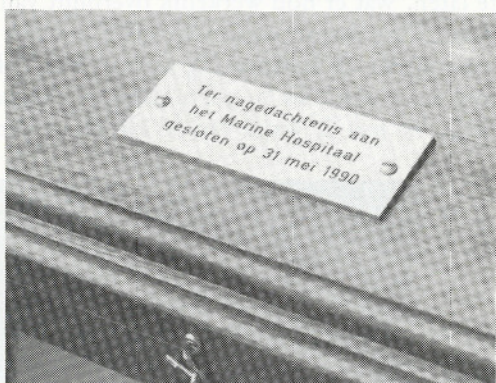
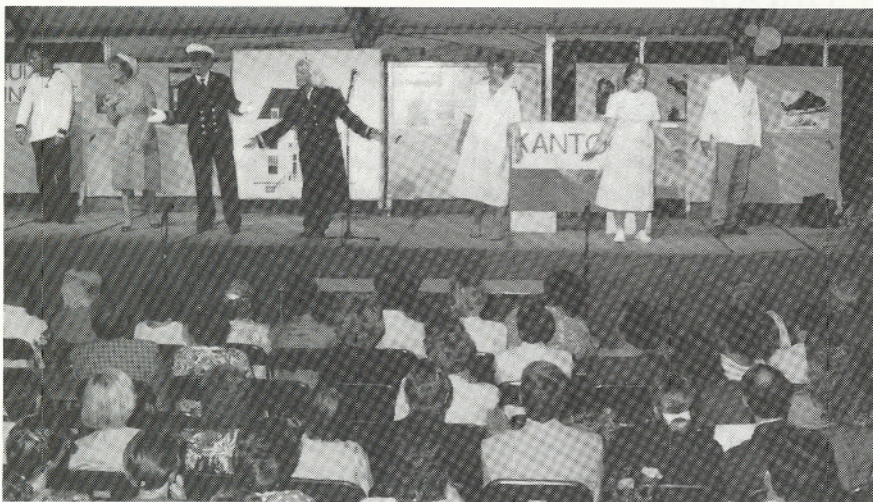
Epiloog

Van service naar inter-service

Ruim vóór het marinehospitaal definitief de deuren sluit, wordt al druk gespeculeerd over de toekomstige bestemming van het gebouw. Komt hier een woongemeenschap voor 55-plussers, een gezondheidscentrum, of gaat het ziekenhuis jongeren huisvesten? Plannen te over, maar geen van deze haalt de eindstreep. Het MHO wordt uiteindelijk verkocht aan de Hogeschool Haarlem, die het hospitaalcomplex wil gaan gebruiken om er onder meer de PABO (pedagogische academie opleiding leerkrachten basisonderwijs) en de HEAO onder te brengen. De gemeente Bloemendaal heeft echter heel andere plannen met het ziekenhuis en wil het gebruiken voor woningbouw.

Eén ding hebben de gemeente Bloemendaal en de Hogeschool wel gemeen. Zij streven er beide naar de buitenkant van het MHO in oorspronkelijke staat te laten. Wat er nou werkelijk overblijft van het monumentale hospitaalpand zal de toekomst uitwijzen. In ieder geval zal het wapenschild, dat de hoofdingang sierde, de herinnering aan het marinehospitaal voortzetten. Het schild met de spreuk: *Hic in portu navigas – U vaart hier een veilige haven binnen*, prijkt nu aan de wand van de Helderse Centrale Ziekenboeg.

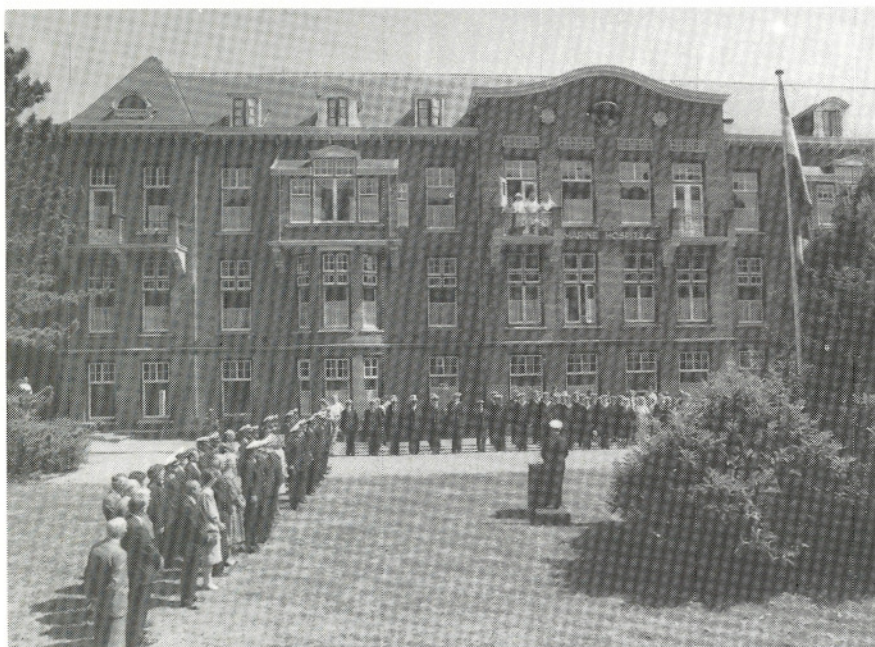

Het afscheid

Ondanks dat de sluiting van het MHO een triest gebeuren mag worden genoemd, is het afscheid gezellig, groots opgezet en neemt drie dagen in beslag. Woensdag 30 mei 1990 geeft de marinierskapel een tuinconcert voor genodigden, gevolgd door een receptie. Donderdag 31 mei om 15.00 uur wordt de vlag, die dagelijks in de riante ziekenhuistuin wapperde, voorgoed neergehaald. Het marinehospitaal is nu definitief uit dienst gesteld. Tot slot is er op vrijdag 1 juni een reünie en feestavond voor iedereen die ooit in het hospitaal heeft gewerkt. Meer dan tweeduizend mensen treffen elkaar, halen herinneringen op, genieten van een cabaretoorstelling en dansen. De laatste dag is een overweldigend succes.

Het geliefde marinehospitaal mag nu dan wel gesloten zijn, de hier uitgevoerde taken blijven bestaan. Deze worden overgenomen door de krijgsmacht hospitaalorganisatie, bestaande uit het Centraal Militair Hospitaal in Utrecht en vijf perifere teams. De marine zal voornamelijk te maken krijgen met twee van deze teams. Een hiervan behoort bij het Gemini ziekenhuis in Den Helder voor het verzorgingsgebied boven het Noordzeekanaal in Noord-Holland. Het andere team, behorend tot het Haags Westeinde ziekenhuis, beslaat het restant van Noord-Holland en een gedeelte van Zuid-Holland.

Het Centraal Militair Hospitaal wordt in september 1991 in gebruik genomen. De Koninklijke Marine samen met de Koninklijke land- en luchtmacht onder één dak. Hopelijk gaat deze inter-service niet te koste van de service.

Colofon

De informatie, gebruikt voor het herinneringsboek, is afkomstig uit de volgende bronnen:

- Maritieme Historie Den Haag
- Sectie Militaire Geschiedenis Koninklijke landmacht
- kranten
- ingezonden brieven en foto's van medewerkers en oud-medewerkers van het marinehospitaal
- interviews
- archiefmateriaal van het MHO.

Auteur: Monique E. van Rijen.

Redactie: Monique E. van Rijen

Evelien Duvivier

LTZSD 2 OC R. Boxhoorn

Samensteller: LTZSD 2 OC R. Boxhoorn

Productie: Audio-visuele dienst KM